

Effectmeting 'Mission Possible'

Bachelor afstudeerscriptie

Yasmin Nandpersad
dr. Elsbeth de Joode
dr. Frank Visscher
Oktober 2017

Student	Yasmin Nandpersad
Studentnummer	326869
Opleiding	Toegepaste Psychologie
Hoofdstroom	Ontwikkelingspsychologie & Orthopedagogiek
Afdeling	Mens & Arbeid
Instelling	Saxion Hogeschool te Deventer
Eerste afstudeerbegeleider	Elsbeth de Joode
Tweede afstudeerbegeleider	Frank Visscher
Opdrachtgever	AOC Oost te Enschede
Praktijkbegeleider	Geertje Schutter
Plaats	Enschede, 2017

Voorwoord

Voor u ligt mijn scriptie, dat ik heb geschreven als slotstuk van mijn vierjarige opleiding Toegepaste Psychologie.

In 2017 heb ik vijf maanden stage gelopen bij het AOC Oost in Enschede. Dit was een onderdeel van mijn vierde leerjaar van de opleiding. Aansluitend aan mijn stage, waarbij ik als medewerker van de TOM-klas functioneerde en expertise lid van het zorgteam was, heb ik een afstudeeropdracht mogen ontvangen. Ik ben erg blij met deze kans en ben de school erg dankbaar voor het vertrouwen. Ik heb er naar uit gezien om, de tijd na mijn stage, bezig te zijn met de opdracht, waarbij ik ook nog enkele dagen werkzaam kon zijn bij de school. Aan het begin van het scriptietraject heb ik als eerste een onderzoeksplan ontworpen. Deze heb ik het met veel plezier geschreven. Nadat ik hiervoor door mijn scriptiebegeleiders een GO heb gekregen, kon ik starten met mijn scriptietraject. Ik heb de vraag van de opdrachtgever, de zorgcoördinator van het AOC oost in Enschede, geanalyseerd en ben vervolgens een onderzoek gestart in de TOM-klas om deze vraag te kunnen beantwoorden. Voor deze afstudeeropdracht heb ik o.a. een effectmeting gedaan met een methode. Over de wetenschappelijke onderbouwing, de onderzoeksmethode en de uitkomsten daarvan, de conclusies en de aanbevelingen daarbij vind je informatie in deze scriptie.

Ik wil de school AOC Oost te Enschede, en dan met name het ondersteuningsteam daarbinnen onder leiding van zorgcoördinator Geertje Schutter, heel hartelijk bedanken voor de kansen die zij mij hebben gegeven en het vertrouwen in mijn kunnen. Ik hoop dat ik hen heb kunnen bieden wat zij hadden verwacht en gewenst. Ook wil ik mijn scriptiebegeleiders Elsbeth de Joode en Frank Visscher bedanken voor de begeleiding tijdens het gehele scriptietraject. Dankzij de ondersteunende hand van hun heb ik deze scriptie kunnen schrijven.

Tot slot wil ik mijn vriend Aaron bedanken, die het mogelijk gemaakt heeft dat ik deze opleiding heb kunnen voltooien.

Met deze scriptie sluit ik mijn studie na vijf intensieve jaren af. Ik ben enthousiast en vol verwachting begonnen aan deze opleiding in 2012 en kan hem voldaan en tevreden afsluiten met dit onderzoek. Tijdens mijn opleiding ben ik veel te weten gekomen over mezelf, over mensen, over gedrag, gedachten en gevoel en heb ik kennis mogen maken met veel wetenschappelijke literatuur en gedragswetenschappers. Hierdoor is mijn interesse in de psychologie alleen nog maar groter geworden. De eerste twee jaren van mijn opleiding heb ik veel kennis opgedaan over neurologie, biologische psychologie en klinische psychologie. Daarna ben ik mij gaan verdiepen in de Orthopedagogiek en in de Ontwikkelingspsychologie. Ik heb daarna een tussenjaar genomen om mijn gezondheid de aandacht te geven die het op dat moment nodig had. Daarna ben ik weer volle bak aan de slag gegaan en heb ik vrij snel de draad weer goed opgepakt. Ik ben een verdiepende minor gaan doen over Klinische Psychologie. Tijdens mijn stage, tijdens het vierde leerjaar, heb ik mijn kennis in de praktijk proberen te brengen. Dit is me goed afgegaan en ik heb deze stage daarom met een prachtig cijfer mogen afronden. Tot slot dit leerzame onderzoek. Ik kijk terug op een goede periode, waarin ik hard gewerkt heb. Ik ben een doorzetter en heb enige achterstand goed weten in te halen door mijn discipline en steun van anderen.

Enschede, 2017

Samenvatting

Dit afstudeeronderzoek is een onderzoek dat het effect van de methode 'Mission Possible' heeft gemeten en die onderzocht heeft wat de ervaringen zijn van het werken met diezelfde methode.

De vraag van de opdrachtgever was: *'Zou een methode uitkomst kunnen bieden in de begeleiding van de leerlingen in de Traject Op Maat klas op het AOC Oost in Enschede, voor zowel de leerlingen als voor de begeleiders van die leerlingen?'*

Op het moment van de vraagstelling wordt er geen methode gehanteerd in de begeleiding van de leerlingen met leer/gedragsproblemen in de TOM-klas op het AOC Oost in Enschede. Dit had een aantal nadelen. Zo was het werk moeilijk over te dragen bij afwezigheid van een begeleider, was samenwerking moeilijk te realiseren omdat eenieder op zijn of haar eigen manier werkt en maakte dat intervisie als team, over de leerlingen, weer moeilijker doordat er geen structuur was. Methodiek kan dat volgens de literatuur bieden. Om dit te bekijken is er een methode onderzocht: Mission Possible. De keuze voor Mission Possible is gemaakt op basis van haar uitgangspunten die goed aan leken te sluiten bij de uitgangspunten van de Traject op Maat klas.

Het onderzoek is gestart met een nulmeting bij de leerlingen, middels een digitale vragenlijst, om in kaart te brengen in hoeverre de 24 leerlingen¹ van de TOM-klas hun problematiek ervoeren en om te peilen wat hun verwachtingen waren. Ook bij de medewerkers van de TOM-klas is er een nulmeting gedaan. Zij konden ook middels een digitale vragenlijst aangeven in hoeverre bepaalde aspecten² wel of niet mogelijk waren toen er geen methode gehanteerd werd. Vervolgens zijn de trajecten, na de nodige introductie en een informatiebijeenkomst, van start gegaan. Leerlingen hebben 6 weken samen met hun begeleider een werkboekje ingevuld en hebben geprobeerd om hun problemen om te zetten in aan te leren vaardigheden waarbij doelen gesteld werden. Aan het einde van de trajecten is dit geëvalueerd. De leerlingen hebben opnieuw een digitale vragenlijst ingevuld over de effecten van het werken met de methode 'Mission Possible' en over de ervaringen met het werken met de methode. Dit geldt ook voor de medewerkers die daarnaast ook, net als bij de nulmeting, aangegeven hebben in hoeverre bepaalde aspecten mogelijk waren wanneer er wél een methode gehanteerd werd; de interventie. Deze vragenlijsten zullen allebei dienen als nameting.

Vervolgens heeft de onderzoeker de gegevens geanalyseerd, met behulp van het statische programma SPSS. Op de resultaten zijn homogeniteitsanalyse, frequentieanalyses en verschilanalyses gedaan d.m.v. de paired samples t-test.

Uit het onderzoek kan opgemaakt worden dat de methode effect heeft gehad. De ernst van de problematiek en de frequentie in het voorkomen van de problematiek zijn afgenomen na het uitvoeren van de interventie. Ook zijn de leerlingen zelf van mening dat het hen geholpen heeft. De doelen zijn voor het merendeel van de leerlingen (80%) behaald. Daarnaast kijken zij positief terug op het traject. Zij vonden de periode waarin de interventie werd uitgevoerd precies goed, ook vonden zij het werkboekje waarmee zij moest werken erg leuk en was de methode in het algemeen ook leuk of zelfs leuker dan verwacht. Voor de medewerkers heeft het ook voordelen opgeleverd. Intervisie is mogelijk, het werk is inzichtelijk, gestructureerd en overdraagbaar. Het levert hen voordelen op binnen de samenwerking onderling en bij het begeleiden van de leerlingen. Ook hebben zij de methode als erg leuk ervaren en denken zij dat de methode toepasbaar is in de TOM-klas. De conclusie is daarom ook dat de onderzoeksvraag positief beantwoord kan worden en dat methodiek inderdaad uitkomsten biedt voor de TOM-klas op het AOC Oost in Enschede.

¹ Op basis van de problematiek worden door de medewerkers van de TOM-klas een voorselectie gemaakt van de leerlingen waarbij het onderzoek zinvol of bruikbaar kan zijn. variërend van klas 1 tot en met klas 4.

² De mogelijkheid voor een intervisie, de overdraagbaarheid van het werk, de inzichtelijkheid van het werk, de structuur in het werk en de mogelijkheden tot samenwerken.

Inhoudsopgave

	Blz.
Verklarende woordenlijst	7
Inleiding	8
 Hoofdstuk 1 - Inleiding van het onderzoek	
1.1. Aanleiding	9
1.1.1. Introductie	9
1.1.2. De vraag van de opdrachtgever	9
1.1.3. De mogelijke oorzaken	10
1.1.4. De mogelijke oplossingen	11
1.1.5. De relevantie van het onderzoek	12
1.2. Onderzoeksvraag en deelvragen	13
1.2.1. Een onderzoeksvraag	13
1.2.2. De deelvragen	13
1.3. Doelstelling van het onderzoek	14
1.3.1. Doelstelling organisatie	14
1.3.2. Uitkomsten van het onderzoek	14
 Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	
2.1 Wetenschappelijke literatuur	15
2.1.1. Interventies	15
2.1.2. Oplossingsgerichte therapie	16
2.1.3. Leerproblemen	17
2.1.4. Leerstoornissen	17
2.1.5. Gedragsproblemen	18
2.1.6. Gedragsstoornissen	18
2.1.7. Effectiviteit	18
2.1.8. Positieve ervaringen	19
2.2 Conceptueel model	19
2.3 Hypothesen	20
2.4 Opzet onderzoek	21
 Hoofdstuk 3: Onderzoeksdesign	
3.1 Onderzoeksmethode	22
3.2 Onderzoeksdoelgroep	22
3.2.1. De onderzoekseenheden	22
3.2.2. De populatie	22
3.2.3. Respondentenwerving	23
3.3 Onderzoeksinstrument	23
3.3.1. De onderzoeksinstrument(en)	23
3.3.2. De constructen	24
3.4 Procedure	25
3.4.1. Tijd	25
3.4.2. Geld	26
3.4.3. Bereikbaarheid	26
3.5 Analyse	26
 Hoofdstuk 4: Onderzoeksresultaten	
4.1. Onderzoek uitvoering	28
4.2. Betrouwbaarheid van het onderzoek	28

4.3. Resultaten algemene afname	29
4.4. Effectiviteit van de methode	30
4.5. Effectiviteit volgens de leerlingen	32
4.6. Ervaringen leerlingen met de methode	33
4.7. Ervaringen leerlingen met het werkboekje	33
4.8. Ervaringen medewerkers met de methode	34
4.9. Voordelen TOM-team	35
 Hoofdstuk 5: Conclusie, discussie en aanbevelingen	
5.1. Conclusies	37
5.1.1. Deelvraag 1	37
5.1.2. Deelvraag 2	37
5.1.3. Deelvraag 3	37
5.1.4. Deelvraag 4	37
5.1.5. Deelvraag 5	37
5.1.6. Deelvraag 6	38
5.1.7. Onderzoeksvraag	38
5.2. Discussie	39
5.2.1. Over de onderzoeksinstrumenten	39
5.2.2. Over de resultaten	39
5.2.3. Over de methode	40
5.3. Aanbevelingen	41
5.3.1. Aanbevelingen over de voorbereiding	41
5.3.2. Aanbevelingen over de methode	41
5.3.3. Aanbevelingen over de uitvoering.	41
 Bronnenlijst	43
 Bijlagen	
Bijlage 1 – Eigenwerkverklaring	48
Bijlage 2 – Evaluatieplan	49
Bijlage 3 – Vragenlijsten	51
Bijlage 4 – Informatieboekje medewerkers	61
Bijlage 5 – Overige tabellen	81

Verklarende woordenlijst

AOC Oost	Agrarisch Opleidingscentrum Oost. Op verschillende locaties kun je terecht voor vmbo en mbo-opleidingen.
Cliënten	Klanten. In dit onderzoek worden zij alleen in de theorie genoemd. Wanneer het over cliënten gaat heeft dat geen betrekking op de betrokkenen bij dit onderzoek.
Hulpverleners	Professionals die hulpverleners aan hun cliënten. In dit onderzoek worden zij alleen in de theorie genoemd. Wanneer het over hulpverleners gaat heeft dat geen betrekking op de betrokkenen bij dit onderzoek.
Leerlingen	Leerlingen die aangemeld zijn bij de TOM-klas. Zij hebben een zorgvraag of een extra ondersteuningsbehoefte en zijn betrokken bij dit onderzoek.
Medewerkers	TOM-klas medewerkers, begeleiders en betrokken bij dit onderzoek.
TOM-klas	Traject Op Maat klas. Een klas voor leerlingen met leer- of gedragsproblemen, die aangemeld zijn bij het zorgteam op de school.
TOM-team	Medewerkers van de TOM-klas, aangevuld door de schoolpsycholoog en onder leiding van de zorgcoördinator.

Inleiding

Op dit moment wordt er in de Traject Op Maat klas, ook wel genoemd TOM-klas, geen methodiek gehanteerd. Door het ontbreken van een methode, is de structuur in de begeleiding niet altijd duidelijk. Op dit moment werken de medewerkers van de TOM-klas met plannen van aanpak, met als uitgangspunt: doelen behalen. Over hoe die doelen behaald worden en wat daarvoor nodig is, bestaat er geen opzichzelfstaand plan. Die behoefte is er wel. Voor o.a. deze behoefte kan een methode uitkomst bieden. Dit wordt onderzocht.

Daarnaast doet zich nog een ander probleem voor. Iedere medewerker binnen deze klas heeft een andere achtergrond met een eigen expertise. Deze diversiteit van kennis is een meerwaarde maar aan de andere kant heeft dit ook een nadeel. Dit komt tot uiting in de begeleiding van de leerlingen in die TOM-klas, hierover vind je ook meer in de komende hoofdstukken. Ook in dit geval wordt onderzocht of methodiek een oplossing daarvoor kan bieden.

Er wordt gekozen voor één specifieke methode, om te onderzoeken of methodiek een uitkomst biedt voor verschillende problemen die samengevat kunnen worden in een onderzoeksvraag en daarbij horende deelvragen. Waarom die keuze op deze methode is gevallen wordt toegelicht in hoofdstuk 1. Daarin wordt ook de vraag van de opdrachtgever, de mogelijke oorzaken daarvan en de eventuele oplossingen daarvoor besproken. Over de relevantie van het onderzoek en het onderzoek op zich gaan we eveneens dieper in. De onderzoeksvraag en de deelvragen zullen worden besproken en ook het doel van het onderzoek zal worden vastgesteld. Hoofdstuk 2 zal zich richten op het theoretische kader en de daarbij horende wetenschappelijke literatuur. Er is een conceptueel model gemaakt en daarbij horende hypothesen. Het onderzoeksdesign wordt behandeld in hoofdstuk 3. Dat wil zeggen dat zowel de onderzoeksmethode, de onderzoeksdoelgroep, het onderzoeksinstrument, de procedure en de manier van analyseren uitvoerig worden besproken. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd, die statistisch geanalyseerd zijn. Eveneens worden deze resultaten toegelicht. Hoofdstuk 5 bevat de conclusie en de interpretatie van de resultaten uit hoofdstuk 4. Verder bevat hoofdstuk 5 de discussie en de aanbevelingen. Tot slot heeft dit onderzoek een aantal bijlagen. Zo kunt u de gebruikte vragenlijsten vinden en een informatie boekje over de methode Mission Possible, dat ook gebruikt is tijdens het onderzoek door de medewerkers van de TOM-klas en dat ontworpen is door de onderzoeker. Ook bevat de bijlage een Evaluatieplan voor een vervolg onderzoek.

Hoofdstuk 1 - Inleiding van het onderzoek

1.1. Aanleiding

Op basis van onderstaande is duidelijk waarom dit onderzoek uitgevoerd zal worden.

1.1.1. Introductie

De opdrachtgever voor mijn afstudeeronderzoek is zorgcoördinator Geertje Schutter van het AOC Oost te Enschede. Het AOC Oost in Enschede is een vmbo/mbo-school die gespecialiseerd is in de groene sector. Binnen het vmbo wordt er lesgegeven op basis-, kader- en gemengd niveau. Binnen de basisberoepsgerichte leerweg valt het leerwerktraject. Dit is een aangepaste leerwijze met veel ruimte voor stage of werk waarbij de leerling vervolgens een mbo-opleiding op niveau 2 kan volgen, zolang deze in het verlengde ligt van de vmbo leerweg. De kaderberoepsgerichte leerweg richt zich op de praktijk en bereidt de leerling voor op de vak- en middenkaderopleidingen niveau 3 en 4 van het mbo. De gemengde leerweg ligt qua niveau dicht bij de theoretische leerweg en bereidt de leerling voor op de vak- en middenkaderopleidingen op niveau 3 of 4 van het mbo. Met een diploma van de gemengde leerweg kun je naar de havo. De theoretische leerweg is het beste te vergelijken met de oude mavo³. Met een diploma van de theoretische leerweg kan de leerling in het mbo-opleidingen op niveau 3 volgen of middenkaderopleidingen op niveau 4. Met een diploma van de theoretische leerweg kun je ook naar de havo. Onder groene sector valt praktijkgericht werken met dier, plant, bloem, techniek en voedsel.

Als onderdeel van de ondersteuning vanuit de zorg op het AOC Oost in Enschede is er een Traject Op Maat klas opgericht, een TOM-klas (AOC, z.j.). Leerlingen met een leer- of gedragsprobleem, die aangemeld zijn bij het zorgteam van de school, kunnen ondersteuning krijgen op basis van hun hulpvraag. Onder de leerlingen zijn ook leerlingen met een diagnose of een zogenoemd rugzakje⁴. In deze TOM-klas zijn een orthopedagoog, een sociaalpedagogische hulpverlener in opleiding, een Toegepast Psycholoog in opleiding en twee docenten werkzaam. Het volledige TOM-team bestaat uit deze personen en daarbij aanvullend de schoolpsycholoog. Dit team staat onder leiding van zorgcoördinator Geertje Schutter. De medewerkers van de TOM-klas hebben elk een andere achtergrond en hun eigen expertise. Vanuit die kennis en ervaring begeleiden zij hun leerlingen en vanwege die diversiteit heeft eenieder ook zijn eigen aanpak bij het begeleiden van de leerlingen.

1.1.2. De vraag van de opdrachtgever

Op dit moment is het lastig om intervisie toe te passen omtrent de trajecten van de leerlingen omdat eenieder andere interventies toepast en het lastig is voor andere medewerkers om daar over mee te praten omdat zij niet dezelfde kennis hebben of omdat zij anders werken. Dit veroorzaakt bijvoorbeeld ook een scheve verhouding in het bespreken van leerlingen. De ene leerling, waarbij een intensieve interventie is toegepast, denk aan bijvoorbeeld de stop-denk-doe methode⁵, vergt meer aandacht dan een leerling die leert plannen doormiddel van een XXL agenda⁶. Deze leerlingen hebben beide een zorgvraag en een doel maar worden op een andere manier geholpen en dat kan ervoor

³ Middelbaar algemeen voortgezet onderwijs.

⁴ Een andere naam voor deze Leerling gebonden financiering (LGF) is het "rugzakje". Men verstaat er een financiële tegemoetkoming onder voor kinderen met een beperking of handicap, die op het regulier onderwijs zitten. Het geldt voor kinderen op het basis-, voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs.

⁵ Een cognitieve gedragstherapie, wat de jongere leert om minder impulsief te reageren. (Vaessen, 2008).

⁶ Een agenda van a4-formaat dat door het AOC Oost in aangeschaft om aan te kunnen bieden aan leerlingen die moeite hebben met het plannen en organiseren van hun schoolse taken.

zorgen dat er bij de ene leerling veel stof is om over te praten en bij de andere leerling minder omdat hun trajecten niet even intensief worden uitgevoerd.

Ook is het lastig om werk over te nemen wanneer een medewerker uitvalt omdat niet iedereen op de hoogte is van de manier van werken van de ander. Doordat eenieder zijn eigen draai geeft aan de trajecten en omdat de medewerkers allemaal een eigen manier van begeleiden hebben, is het moeilijk om het werk van een ander voort te zetten. De overdraagbaarheid van het werk komt daarmee in het geding.

Daarnaast hebben de TOM-klas medewerkers behoefte aan het planmatige werken of het werken volgens een structuur. Het plan van aanpak wat zij nu moeten schrijven aan het begin van de begeleiding van een leerling is niet voldoende voor de gehele begeleiding volgens hen. Het omschrijft een beginsituatie, een ondersteuningsbehoefte, een doel en de daarbij horende betrokkenen, denk aan klasgenoten, leraren, ouders bijvoorbeeld. Dit omvat volgens de medewerkers niet alles en vooral het proces van probleem naar doel en vervolgens de oplossing is volgens de medewerkers te vrij.

Samen zijn zij er na overleg toe gekomen dat methodiek wellicht uitkomst kan bieden. Methodiek zorgt voor systematisch, doelgericht en procesmatig werken (Kuiper en Zijlsing, 2016). Het werken volgens een methode heeft verschillende voordelen. Je wordt je bewuster van je handelen en kijkt meer vooruit zodat de kans op fouten afneemt. Je maakt voor een ander inzichtelijk welk proces je wil doorlopen door tussendoelen en einddoelen te stellen. Je kan hierdoor op je eigen proces reflecteren en dat evalueren. Je maakt het proces overdraagbaar en tot slot werk je efficiënt en effectief (Kuiper en Zijlsing, 2016). Zoals Kuiper en Zijlsing (2016) zeggen: “Niet de hoeveelheid werk is maatgevend, maar doelgericht, systematisch, procesmatig en bewust werken brengt je inspanning op een hoger kwalitatief plan”.

Tijdens de stageperiode van Yasmin Nandpersad, heeft zij o.a. gewerkt met de methode Mission Possible (Beumer-Peeters, 2010). Deze invulling van de ondersteuning aan leerlingen leek efficiënt en effectief. Dit bleek bij de evaluatie van de trajecten, waarbij naar voren kwam dat doelen behaald waren en hulpvragen (bij de aanmelding) niet meer aan de orde waren omdat de problemen waren opgelost. Na de beschrijving en de uitleg van de aanpak lijkt deze methode een goede optie te zijn als oplossing voor het probleem waar de TOM-klas medewerkers tegenaan lopen. De medewerkers van de TOM-klas willen daarom de methode ‘Mission Possible’ uitproberen en laten onderzoeken.

1.1.3. De mogelijke oorzaak

De oorzaak van het probleem van de opdrachtgever kan het ontbreken van een eenduidige methodiek zijn. Methodiek zorgt voor systematisch, doelgericht en procesmatig werken (Kuiper en Zijlsing, 2016). Dit is precies wat er ontbreekt op dit moment nu er geen methodiek is. Het werken met een methode levert voordelen op. Het levert veel mogelijkheden op om de zorg rondom een leerling goed te plannen, uit te voeren en te evalueren (Beroepsvereniging van Zorgprofessionals, z.j.). Je weet nu beter of de zorg goed aansluit bij de wil en de behoefte van de leerling en of het systeem daaromheen, hetzij ouders, medeleerlingen of docenten goed kunnen afstemmen op het plan. Bovendien zijn je collega's sneller op de hoogte van wat jij met je leerling hebt afgesproken (Beroepsvereniging van Zorgprofessionals, z.j.). Welke methodiek mogelijk is en welke aspecten belangrijk zijn bij het selecteren van de juiste methode wordt uitgelegd in de volgende paragraaf.

1.1.4. De mogelijke oplossingen van deze vraag

Voor het ontbreken van een methode in de begeleiding van de leerlingen in de TOM-klas zouden meerdere interventies of methodes uitkomst kunnen bieden. In een document van het Nederlands Jeugd Instituut over wat werkt bij het bevorderen van een positieve ontwikkeling bij jeugdigen, worden een aantal oplossingsgerichte methodes geëvalueerd (Foolen, Ince, de Baat & Daamen, 2013). Oplossingsgerichte therapie legt de nadruk op de oplossing en niet op het probleem. Vaardigheden worden aangeleerd om het doel te kunnen behalen. Hieronder worden enkele oplossingsgerichte interventies genoemd.

Kids' skills

Kids' Skills is een methode die ook gebaseerd is op de oplossingsgerichte theorie en richt zich op het oplossen van moeilijkheden. Ook bij deze methode worden problemen opgevat als vaardigheden die ontwikkelt kunnen worden (Furman, 2006). Kids' Skills is de voorganger van Mission Possible en is ontworpen door de Finse psychiater Ben Furman. Echter, deze interventie is gericht op kinderen tot 12 jaar, wat betekent dat het niet goed zal aansluiten bij de doelgroep van de TOM-klas, aangezien dit leerlingen zijn vanaf 12 jaar.

De Eerste Stap

De eerste stap is een interventie dat negatief gedrag wil ombuigen naar positief gedrag. De interventie is gericht op jonge kinderen in de groepen 1 t/m 4 van de basisschool. Met enige aanpassingen is deze ook toe te passen om het middelbaar onderwijs. Zij zijn ervan overtuigd dat je, wanneer je vroeg ingrijpt, er nog voldoende resultaat te behalen is zodat het later criminaliteit en schooluitval verminderd (Baard, 2014). Naast dat deze methode misschien niet helemaal geschikt is voor onze doelgroep, vanwege de leeftijd, lijkt het ook niet helemaal overeen te komen met de hulpvragen van alle leerlingen. Er zijn leerlingen met leerproblemen, een diagnose of een gedragsprobleem en dus niet alleen gedragsproblemen.

Schoolwide Positive Behavior Support (SWPBS)

Bij SWPBS bepaalt een schoolteam welk gedrag er van de kinderen wordt verwacht. De school heeft een doel en maakt dat beleid visueel ook duidelijk in en rondom de school. Zij willen alle systemen rondom het kind betrekken bij het proces. Denk aan ouders, klasgenoten, vriendjes en vriendinnetjes, de conciërges, pleinhulp etc. Daarnaast volgt er bij ongewenst gedrag een consequentie (Baard, 2014). Dit staat echter lijnrecht tegenover de uitgangspunten van de TOM-klas. De TOM-klas wil niet straffen of veroordelen.

Mission Possible

Mission Possible is een persoonlijk ontwikkelingsprogramma voor jongeren, gebaseerd op de filosofie van het oplossingsgerichte denken (Beumer-Peeters, 2010). Een belangrijk uitgangspunt van de methode is dat praktisch alle problemen kunnen worden opgevat als vaardigheden die nog ontwikkeld moeten worden of moet worden aangescherpt. In elf stappen leren jongeren doelen te stellen en deze waar te maken. Voorbeelden van die stappen zijn: wat is mijn doel, wie zijn mijn supporters, welke acties ga ik ondernemen, wat zijn mijn hulpbronnen. De jongeren leren problemen uit hun dagelijkse leven te veranderen door gebruik te maken van eigen sterke kanten (Beumer-Peeters, 2010). Het hele systeem wordt betrokken om mee te denken over de te leren vaardigheid en

om de jongere ondersteuning te geven gedurende het hele traject bij het leren van de vaardigheid (van de Vegte, 2015).

Daarnaast kan er ook gewerkt worden met andere methodes, die gebaseerd zijn op anderen theorieën. Bijvoorbeeld de cognitieve gedragstherapie. Eén van de grondleggers van deze therapie is de Amerikaanse psychiater Aaron T. Beck. Beck zette de cognities centraal in zijn theorie en wilde doormiddel van een behandeling in kaart brengen wat de gedachten, herinneringen en opvattingen zijn van de cliënt (GGZgroep, z.j.). De theorie gaat ervan uit dat het gedrag niet op zich zelf staat maar dat hier cognities aan vooraf gaan. Deze gedachten worden geanalyseerd; zijn ze positief of negatief, zijn ze waar of niet waar. Welke gevoel komt er bij kijken om het moment dat je denkt zoals je denkt en tot slot hoe bepaald dat gevoel jouw gedrag. Cognitieve gedragstherapie is één van de meest toegepaste behandelvormen in Nederland (GGZgroep, z.j.). Het is een therapie van korte duur met een gestructureerde manier van werken.

Ook kan men interventies baseren op de psychoanalytische theorie. Psychoanalyse heeft als kernopvatting dat de patronen in ons gevoel en ons gedrag onbewust verlopen (NVPA, z.j.). Doormiddel van een psychoanalyse probeert de therapeut samen met de cliënt te ontdekken hoe deze onbewuste patronen van invloed zijn op de relaties, gedragingen en gevoelens. Het is daarbij van belang om te onderzoeken hoe deze patronen zijn ontstaan en wat ze in stand houden. Deze bewustwording leidt niet alleen tot een vermindering van de klachten, maar ook tot een andere manier van omgaan met zichzelf (NVPA, z.j.).

1.1.5. De relevantie van het onderzoek

De methode 'Mission Possible' is nog niet zo lang op de markt. Onderzoek hiernaar is relevant omdat de resultaten nog niet zo vaak onderzocht zijn. Waarschijnlijk hebben ook andere middelbare scholen met soortgelijke uitdagingen, en dan met name de zorgteams, interesse in de resultaten.

Door de komst van Passend onderwijs⁷ zullen er meer leerlingen in het vmbo zijn of komen die extra begeleiding nodig hebben, waardoor individuele begeleiding de voorkeur heeft of zelfs noodzakelijk wordt. Echter heeft het Passend onderwijs veel te verduren door bezuinigingen waardoor de vorm van Passend onderwijs in de toekomst kan veranderen. Oplossingsgericht werken zou die vorm kunnen zijn. Passend onderwijs richt zich op de mogelijkheden van de leerlingen en wil graag het beste uit de leerling halen. Ook hierom is het relevant om dieper in te gaan op de oplossingsgerichte manier van werken (Houg-Vogelaar, 2011).

Mission Possible kan een goede optie zijn voor de oplossing van het probleem van de opdrachtgever. Het sluit daarnaast aan bij de doelgroep en bij de uitgangspunten van de TOM-klas. Het invoeren van een methode op zich is al een voordeel, zoals uitgelegd in de paragraaf over mogelijke oorzaken van de vraag van de opdrachtgever. Het onderzoek kan dus voordelen opleveren voor de leerlingen; zij zullen waarschijnlijk op een beter gestructureerde manier geholpen worden wanneer de methode Mission Possible ingevoerd gaat worden. Daar waar de ene begeleiding misschien wel dekkend was en waar bij de andere begeleiding misschien nog niet helemaal volledig of passend was, is er nu wellicht een methode waarbij alle nodige aspecten aan bod komen wat zorgt voor een bruikbare en

⁷ Sinds 1 augustus 2014 zijn scholen zelf verantwoordelijk voor aanbieden van een goede onderwijsplek aan alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Reguliere en speciale scholen werken nu samen middels regionale samenwerkingsverbanden (Passend onderwijs, z.j.).

doeltreffende begeleiding. Juist omdat de methode volgens een stappenplan werkt waarbij elf stappen aanbod komen die je zullen helpen je doelen te bereiken is het minder waarschijnlijk dat belangrijke dingen weggelaten worden.

Het onderzoek kan daarnaast dus ook relevant zijn voor de medewerkers van de TOM-klas omdat zij als gevolg van een methode hantering waarschijnlijk meer en beter met elkaar kunnen samenwerken, zaken gestructureerd kunnen organiseren en aan elkaar overdragen en hierover met elkaar kunnen communiceren middels bijvoorbeeld een intervisie.

Volgens de Inspectie van het Onderwijs (geciteerd in Daamen & Ince, 2014) werkt een school opbrengstgericht wanneer een school systematisch en doelgericht werkt aan het maximaliseren van de prestaties van haar leerlingen. Dit sluit goed aan bij de speerpunten van het AOC Oost in Enschede die in haar schoolplan schrijft er naar te streven opbrengstgericht te werken op alle vmbo locaties (AOC, z.j.). Mission Possible is daarvoor uitermate geschikt omdat de methode helpt om aan het begin van de interventie een doel te stellen en vervolgens gedurende een aantal weken systematisch en resultaatgericht te werken aan het behalen van dat doel.

1.2. De onderzoeksvraag en de deelvragen

1.2.1 De onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag die voortvloeit naar aanleiding van de vraag van de opdrachtgever is voor dit onderzoek als volgt opgesteld:

“Is de methode Mission Possible geschikt om toe te passen in de begeleiding van de leerlingen met leer- en/of gedragsproblemen in de Traject Op Maat klas op het AOC Oost te Enschede?”

1.2.2. De deelvragen

De deelvragen die daarbij horen zijn als volgt:

Deelvraag 1:

“Lijkt de methode Mission Possible effect te hebben gehad als we kijken naar de ernst en de frequentie van de problematiek bij de leerlingen, met een leer- of gedragsprobleem, uit de TOM-klas op het AOC Oost te Enschede?”

Deelvraag 2:

“Zijn de leerlingen, met een leer- of gedragsprobleem, uit de TOM-klas op het AOC Oost te Enschede, zelf van mening dat de methode Mission Possible hen geholpen heeft om hun doelen te behalen en om de problemen te verhelpen? “

Deelvraag 3:

“Zijn de ervaringen van de leerlingen over het werken met de methode Mission Possible positief gebleken?”

Deelvraag 4:

“Wat zijn de ervaringen van de leerlingen met het werkboekje dat zij dienen te gebruiken tijdens het werken met de methode Mission Possible?”

Deelvraag 5:

“Zijn de ervaringen van de TOM-klas medewerkers over het werken met de methode Mission Possible positief gebleken?”

Deelvraag 6:

“Klopt het dat de methode ‘Mission Possible’ voordelen oplevert binnen het team van de TOM-klas?”

1.3. Doelstelling van het onderzoek

1.3.1. Doelstelling organisatie

Het vmbo bij het AOC Oost biedt de beroepsgerichte leerweg (de basis- en de kadervariant) en de gemengde leerweg⁸. De leerlingen waar het om gaat zitten in de leeftijdscategorie van 12 - 16 jaar. Het AOC Oost in Enschede is een school die zowel theorie onderwijst aan de leerlingen en die daarnaast veel praktijk onderwijs mogelijk maakt. Op de locatie in Enschede is een ondersteuningsstructuur aanwezig, die wordt aangestuurd door een zorgcoördinator. Voor leerlingen die behoefte hebben aan extra ondersteuning is er de Traject Op Maat klas (TOM klas). Een leerling kan in de TOM klas geplaatst worden na een aanmelding door mentor, in overleg met ouders en leerling. Het ondersteuningsteam bekijkt deze aanmelding en overlegt het eventuele plan voor het traject na de aanmelding. Een plaatsing in de TOM klas is altijd tijdelijk. Wanneer de doelen behaald zijn of de begeleiding in de TOM-klas heeft bijgedragen aan een positieve ontwikkeling kan de leerling weer terug de klas in. Het doel van het onderzoek is het oplossen van het probleem van de opdrachtgever. Het is de bedoeling dat de resultaten van het onderzoek duidelijkheden geeft over de werking van de methode Mission Possible binnen de TOM-klas. Er wordt gekeken of de methode geschikt is om toe te passen tijdens de begeleiding van de leerlingen met leer- en gedragsproblemen en welke effecten dit heeft op de leerlingen en de medewerkers.

1.3.2. De uitkomsten van het onderzoek

Wanneer aangetoond kan worden dat Mission Possible bijgedragen heeft in het behalen van de doelen tijdens het traject met de leerling, en dat zowel de leerling als de TOM-klas medewerker deze methode als positief hebben ervaren, zou deze methode toegepast kunnen worden tijdens de begeleiding van de leerlingen met een Traject Op Maat. Wanneer blijkt dat de methode Mission Possible niet geschikt is voor de TOM-klas maar methodiek op zich wel een uitkomst is voor de TOM-klas, dan kan de opdrachtgever in een eventueel vervolgonderzoek een andere methode laten onderzoeken.

De uitkomsten van het onderzoek zijn daarnaast ook interessant voor iedereen die met leerlingen/jongeren werkt die vallen binnen deze leeftijdscategorie. De uitkomsten kunnen voor docenten, mentoren en/of leerlingbegeleiders een aanleiding zijn om de methode zelf ook toe te passen op de school waar zij werken of bij de klas waaraan zij onderwijzen.

⁸ Uitleg over de niveaus binnen het vmbo vindt u in paragraaf 1.1.1. van het eerste hoofdstuk.

Hoofdstuk 2 – Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt theoretisch aandacht besteed aan de begrippen en/of constructen van het onderzoek.

2.1 Wetenschappelijke literatuur

2.1.1. Interventies

Over interventies in het algemeen zijn een aantal dingen te zeggen. Zo zijn er specifieke factoren of criteria die werkzaam zijn en bevorderlijk voor een goede interventie en de uitvoering daarvan (Foolen, Ince, de Baat & Daamen, 2013). Als eerste moeten interventies goed doordacht zijn, zij kennen een heldere theoretische onderbouwing en zijn gebaseerd op kennis uit goed uitgevoerd wetenschappelijk onderzoek. In een goede theoretische onderbouwing staat op welke risicofactoren en beschermende factoren de interventie is gericht en welke factoren door de interventie wel en niet beïnvloed worden. Daarnaast moet de intensiteit van de interventie afgestemd zijn op de omvang en ernst van de problemen en op het risico van verergering van de problemen. Bij een hoog risico past een meer intensive interventie, bij een laag risico een minder intensieve interventie enzovoort. Een interventie moet voorbereid zijn op de dynamische risicofactoren die bij de jeugdige problemen veroorzaken en moet aansluiten op de manier waarop ouders en jongeren hun problemen ervaren. Een interventie moet ook aansluiten bij de karakteristieken van de jeugdigen waarbij de interventie wordt toegepast. Dat geldt zowel voor de wijze van leren als voor de aansluiting bij de gemeenschap en cultuur van de jeugdigen (Foolen, Ince, de Baat & Daamen, 2013).

Daarnaast blijkt dat interventies die toegepast worden door *professionals* beter werken dan interventies die uitgevoerd worden door ongetrainde personen (Foolen, Ince, de Baat & Daamen, 2013). Ook wanneer er toezicht gehouden wordt tijdens de uitvoering van een interventie leidt dit tot betere resultaten. Betere resultaten wil zeggen dat de interventie goed benut wordt en dat er op deze manier het meeste effect te bereiken is. Interventies blijken beter te werken bij gemotiveerde personen dan bij ongemotiveerde personen. Motivatie wordt vaak gezien als een vaststaand iets waarbij je het wel of niet bent. Toch toont onderzoek aan, volgens Foolen, Ince, de Baat & Daamen (2013), dat motivatie een begrip is dat ontwikkeld kan worden. De motivatie neemt toe wanneer een interventie gericht is op 'de touwtjes weer in handen krijgen'. Denk daarbij aan de focus op de mogelijkheden in het heden en voor de toekomst, in plaats van problemen in het verleden, ook wel empowerment genoemd. Dit sluit overigens goed aan bij het oplossingsgericht werken, de theorie waarop de methode 'Mission Possible' gebouwd is. Met een goede opbouw in een interventie, waarbij gewerkt wordt aan concrete doelen, wordt meer resultaten behaald dan met een minder goed opgebouwde interventie (Foolen, Ince, de Baat & Daamen, 2013). Tot slot is een goede relatie tussen de cliënt en de hulpverlener belangrijk.

Als het gaat om leerproblematiek bij leerlingen is het belangrijk dat een interventie goed in kaart brengt wat de onderwijsbehoeften van de leerling zijn; wat heeft de leerling nodig om zijn of haar doel te bereiken (Pameijer, 2014). Probeer hierbij goed de belemmerende en beschermende factoren in beeld te krijgen. Benoem de positieve kenmerken en kijk naar wat wél werkt en goed gaat. Het is belangrijk om goed samen te werken met de verschillende personen uit de omgeving van de leerling (Pameijer, 2014). Doelgericht werken behoeft de voorkeur. Hierbij worden de doelen zo SMART mogelijk geformuleerd, worden er doelen gesteld die reëel zijn en te behalen zijn binnen een niet al te lange termijn (Pameijer, 2014).

2.1.2. Oplossingsgerichte therapie

Oplossingsgerichte therapie is in de jaren tachtig ontwikkeld door De Shazer en collega's van het Brief Family Therapy Center in de VS. Personen als Einstein, Watzlawick en Bateson gingen De Shazer voor en op hun bevindingen bouwde De Shazer verder. Watzlawick ging ervan uit dat de geprobeerde oplossing het probleem soms in stand houdt of zelfs verergert en dat inzicht in het ontstaan van het probleem niet (altijd) nodig is. Einstein formuleerde de stelling: *"De klasse van het probleem behoort niet tot de klasse van oplossingen"*. Volgens De Shazer is de cliënt expert en moet hij of zij zelf het doel bepalen en hoe zij dit doel willen gaan bereiken. Ook vindt hij dat de dingen die al goed gaan niet behandeld moeten worden; "je hoeft niet te maken, wat niet stuk is" (Bannink, 2010).

Psychiater Erickson heeft ook een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van oplossingsgerichte therapie (Bannink, 2010). Hij gebruikte de techniek pseudo-oriëntatie in de tijd. Hij liet zijn patiënten zich het volgende voorstellen: wat als je mij over zes maanden weer zou tegenkomen en mij dan zou vertellen dat je probleem is opgelost. Wat kan je mij dan vertellen over hoe je dat voor elkaar gekregen hebt. Dit wordt later de wondervraag genoemd.

Er is onderzoek gedaan naar de effectiviteit van oplossingsgericht werken. Corcoran (2006) heeft de effectiviteit van de oplossingsgerichte manier van werken onderzocht bij kinderen tussen de vijf en zeventien jaar. Allen hadden zij gedragsproblemen. Zij kregen elk een oplossingsgerichte therapie van vier tot zes sessies óf de meer gebruikelijke behandeling van een oudertraining met cognitief gedragstherapeutische elementen in een kliniek voor geestelijke gezondheidszorg. De uitkomsten waren als volgt: de oplossingsgerichte therapie leidde niet tot betere resultaten in verhouding met de andere, gebruikelijker behandeling. Wel leek er voor een methode waarbij maar een korte tijd gewerkt wordt, enige verandering in gedragsproblemen mogelijk.

Perkins (2006) onderzocht wat het effect is van een eenmalige sessie die gericht is op de oplossingsgerichte therapie voor kinderen en jongeren, die kampen met psychische problemen. Perkins voerde een Randomized Controlled Trial (RCT) uit. Die ene sessie van de oplossingsgerichte therapie bestond uit een semigestructureerde afspraak van twee uur, voor het hele gezin, waarin in kaart gebracht werd welke problemen er spelen en welke oplossingen al geprobeerd zijn. Daarna werd verzocht of het gezin wilde bekijken welke stappen zij konden ondernemen om grip te kunnen krijgen op het probleem. De gezinnen van de experimentele groep ervoeren minder psychische problemen, zowel internaliserend als externaliserend, in vergelijking met de controlegroep na het onderzoek (Perkins, 2006). Ook de frequentie waarmee de problemen zich voordeden nam in de experimentele groep sterker af. Cliënten die oplossingsgerichte therapie kregen waren tevreden over de behandeling (Perkins, 2006).

Koob en Love (2010) hebben onderzocht of oplossingsgerichte therapie in de pleegzorg kon zorgen voor minder overplaatsingen. Jongeren kregen een oplossingsgerichte begeleiding, die gericht was op het gezin. Deze therapie werd geboden in plaats van de gebruikelijke cognitieve gedragstherapie. Het aantal mislukte plaatsingen nam daadwerkelijk af maar omdat het onderzoek in verhouding redelijk klein was, is het niet betrouwbaar genoeg om daarover conclusies te kunnen trekken.

Lafountain en Garner (1996 in Visser & Schlundt Bodien, 2008) onderzochten het effect van oplossingsgericht werken als het gaat om professionals. Zij vergeleken therapeuten die op een oplossingsgerichte manier werkten met therapeuten die op een meer traditionele manier aan de slag

gingen. Het bleek dat oplossingsgerichte therapeuten minder last hadden van emotionele uitputting en het gevoel hadden dat ze meer konden betekenen voor hun cliënten. Daarnaast hadden zij het idee dat hun eigen opvattingen meer in een lijn waren met de manier van werken.

2.1.3. Leerproblemen

Een leerprobleem is een verzamelbegrip voor verschillende beperkingen die het leren beïnvloeden (Kenniscentrum CrossOver, 2012). Leerproblemen verschillen van leerstoornissen omdat ze geen aandoening zijn. Leerproblemen kunnen wel worden veroorzaakt door leerstoornissen. Het is van groot belang om leerproblemen snel te herkennen, te diagnosticeren en te behandelen, omdat leerproblemen aanleiding kunnen geven tot een belangrijke leerachterstand en psychische problemen. In de meeste gevallen gaat het om kinderen die tijdelijk wat minder presteren. Dit kan komen door externe factoren als een echtscheiding, een overlijden of een andere ingrijpende of onrustige situatie.

Een kind met een leerprobleem heeft meer moeite met het leren en kan daarom ook minder vlot door de stof komen. Dat komt omdat dit kind vooral moeite heeft met het verwerken van de aangeboden informatie. Iets lezen en tegelijkertijd ook daadwerkelijk begrijpen wat je zojuist gelezen hebt is daarbij het meest voorkomende obstakel.

Het kind kan ook problemen hebben met leren omdat hij of zij geen zin heeft of omdat het vak hem of haar niet aanspreekt (Centrum voor jeugd en gezin, z.j.). Dit moet niet verward worden met leerproblemen. Probeer altijd goed uit te sluiten wat de reden is dat het kind niet aan het werken komt of waarom de leerling slechte resultaten behaalt. Daarbij kan een intelligentietest uitsluitend geven.

2.1.4. Leerstoornissen

De meest voorkomende leerstoornissen zijn dyslexie en dyscalculie. Bijna elk jaar kunnen ongeveer 2 tot 5% van de bevolking tot deze groepen gerekend worden. In veel van de gevallen is een persoon gediagnosticeerd met beide leerstoornissen. Leerstoornissen zijn aangeboren en zijn in de meeste gevallen erfelijk. Bij de beide stoornissen gaat het automatiseren van woordfeiten of rekenfeiten erg moeizaam (Prins en Braet, 2008).

Wanneer een kind dyslectisch is, vertoont dit kind, terwijl het intelligentievermogen normaal is, moeilijkheden met lezen en/of spelling. Het kind heeft moeite met het automatiseren van kennis. Bij deze kinderen moeten de opdrachten stap voor stap gedaan worden, omdat het anders te snel gaat. Ook hebben zij moeite met het onthouden van de spellingsregels. Het vervelende daarbij is dat het nadenken over die regels ervoor zorgt dat het kind vergeet wat hij of zij eigenlijk op wilde schrijven (Prins en Braet, 2008). Wanneer het kind naar een woord of naar een zin kijkt, kan het voorkomen dat het kind onbewust letters toevoegt of juist weglaat. Dit kan onder anderen komen door visuele verwarring, zoals bij de b/d of ei/ie.

We spreken over dyscalculie wanneer het kind moeilijkheden met rekenen vertoont, terwijl het intelligentievermogen normaal is (Kenniscentrum CrossOver, 2012). Bij dyscalculie kan het kind zijn of haar kennis moeilijk of zelfs niet automatiseren. Zo kan het kind bijvoorbeeld moeite hebben met het onthouden van de opdracht of last hebben van geheugenproblemen. Dit uit zich in het achter blijven van het kortetermijngeheugen, denk aan de uitkomsten niet kunnen onthouden of het verkeerd overschrijven van opdrachten. Het kind kan ook een zwak symboolgeheugen hebben. De

betekenissen van maateenheden worden dan vergeten of verward. Ook heeft het kind moeite met ruimtelijk inzicht en tijdsbesef (Kenniscentrum CrossOver, 2012).

Om een gedetailleerde diagnose van dyslexie of dyscalculie vast te stellen, om daarna een behandeling uit te kunnen voeren, is allereerst een goede observatie nodig van de leerkracht en de ouders. Vervolgens kan een orthopedagoog of een psycholoog, die kan ook de schoolpsycholoog zijn, een vervolgonderzoek uitvoeren. Overigens kan het kind aanvullende gesprekken voeren met een kinderarts om neurologische oorzaken uit te sluiten (Prins en Braet, 2008).

2.1.5. Gedragsproblemen

Gedragsproblemen en gedragsstoornissen liggen bij elkaar in het verlengde (Foolen, Ince, de Baat & Daamen, 2013). Je kunt spreken van een gedragsprobleem als de jongere ongewenst gedrag vertoont dat vooral voor zijn omgeving storend is. Wanneer je denkt aan deze problemen, kan je denken aan woedeaanvallen, driftbuien, agressief gedrag, pesten en delinquent gedrag.

2.1.6. Gedragsstoornissen

Gedragsstoornissen zijn ernstiger dan gedragsproblemen. Een kind of jongere heeft een gedragsstoornis wanneer hij zich aanhoudend zo negatief, opstandig, vijandig of agressief gedraagt dat zijn dagelijks functioneren erdoor wordt beperkt (Foolen, Ince, de Baat & Daamen, 2013). Ongeveer zes op de honderd kinderen heeft een gedragsprobleem. Daarnaast hebben twee op de honderd kinderen naast het gedragsprobleem last van ADHD (De jutters, z.j.). Door een wisselwerking tussen de risicofactoren van het kind en risicofactoren in de omgeving is er een mogelijkheid dat er een gedragsstoornis ontstaat (Korrelatie, z.j.).

Wanneer er sprake is van gedragsproblemen of gedragsstoornissen bij kinderen tot 12 jaar, dan is een gedragstherapeutische oudertraining het meest effectief. Wanneer de problemen ernstig zijn dan kan dit vanaf 8 jaar worden aangevuld met cognitieve gedragstherapie. Voor jongeren vanaf 12 jaar geldt dat de problemen doorgaans ernstiger zijn en veelal vragen om een combinatie van cognitieve gedragstherapie en bredere gezinsinterventie (Foolen, Ince, de Baat & Daamen, 2013).

2.1.7. Effectiviteit

We kunnen spreken van effectiviteit als het gevolg van een interventie toe te schrijven is aan de interventie, waarbij de storende factoren zoveel mogelijk geëlimineerd zijn (van Loon, van der Meulen & Minnaert, 2015). Het gaat hier dan uiteraard om het gewenste effect. De respondent moet er 'beter van worden'. In het geval van onderzoek naar de methode Mission Possible betekent beter: oplossen van het probleem door het aanleren van vaardigheden waardoor doelen behaald worden.

Effectiviteit kan op verschillende manieren worden onderzocht. Hier worden vier manieren toegelicht (Nederlands Jeugd Instituut, z.j.). Als eerst is er een niet-experimenteel kwaliteitsonderzoek. Bij dit onderzoek staat centraal wat de kwaliteit van een interventie is. Er kan gekeken worden naar hoe tevreden de respondenten zijn of in hoeverre de doelen van de interventie bereikt zijn. In de praktijk wordt deze manier van onderzoeken vaak toegepast. De tweede manier van onderzoeken is volgens een niet-experimenteel veranderingsonderzoek. In dit geval worden de kenmerken van respondenten voor en na een interventie gemeten. Om te kijken of de interventie effectief is geweest wordt het verschil tussen de voor- en nameting gemeten. Als derde manier zijn er Casestudies. Bij deze manier van onderzoeken wordt één onderzoeksobject meerdere keren bekeken. Denk hierbij aan momenten voordat de interventie toegepast wordt, tijdens de uitvoering

van de interventie en wanneer er bijvoorbeeld veranderingen plaatsvinden. Hierdoor is het verloop van de veranderingen, als gevolg van de interventie, goed in kaart te brengen. Tot slot het (quasi-)experimenteel onderzoek. In dit geval wordt de onderzochte interventie vergeleken met een andere interventie of met een controlegroep (een groep waarbij geen interventie wordt toegepast). Deze manier van onderzoeken wordt in de praktijk niet vaak toegepast.

2.1.8. Positieve ervaringen

Als we de betekenis opzoeken van 'positief', komen we termen tegen als: bevestigend, instemmend, gunstig, goed gevonden, niet negatief. Als we zelf brainstormen over wat positief voor onszelf kan betekenen, komen we ook uit op: overeenkomend met eigen opvattingen of verwachtingen, een goede uitkomst, een gunstig effect. Ervaringen doe je op. In het woordenboek wordt het omschreven als: iets wat je doet of wat je meemaakt, het op doen van kennis in de praktijk, een belevenis, betrokkenheid.

Wanneer je kijkt naar de positieve ervaringen met betrekking tot een interventie, dan kijk je naar de interventie als een sociaal proces. Hierbij onderzoek je de waardering van de respondenten. Er wordt gekeken naar de tevredenheid en of de verwachtingen zijn uitgekomen. De respondenten beïnvloeden de resultaten van een interventie. Dit heeft alles te maken met de normen en waarden van de ondervraagden en hangen samen met hun belangen en de meningen. Er kan dus gesteld worden dat het succes van een interventie mede afhankelijk is van de waardering en de ervaringen van de respondenten (Movisie, 2014).

De positieve ervaringen van de respondenten is een indicator voor de kwaliteit van de methode omdat de respondent gezien wordt als een belanghebbende voor de kwaliteit van diezelfde methode (Westenberg – Wiersum, 2016). In hoeverre de respondent tevreden is, hangt samen met het perspectief van de respondent. Dit perspectief is gebaseerd op een gevoelsmatige (subjectieve) reactie van plezierig versus onplezierig.

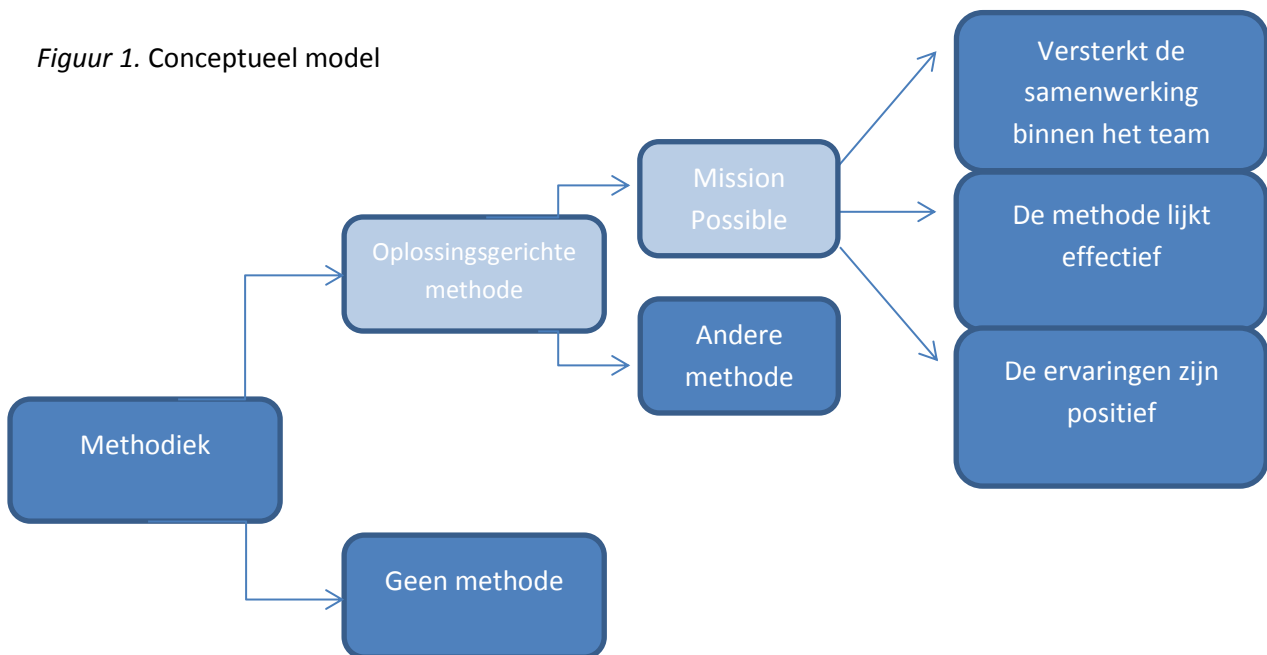
Positieve ervaringen kunnen getoetst worden door te vragen naar de tevredenheid van de respondenten, door te toetsen of de verwachtingen van de respondenten zijn uitgekomen, door in kaart te krijgen wat de interventie hen heeft opgeleverd, door factoren vast te stellen die bijgedragen hebben aan het succes en door te kijken wat de respondenten zouden aanbevelen m.b.t. de interventie (Movisie, 2014).

2.2 Conceptueel model

Een conceptueel model is de grafische weergave van de variabelen in het onderzoek en de verbanden tussen die variabelen. De hoofdvariabelen van dit onderzoek zijn methodiek in het algemeen, oplossingsgerichte methodiek, de gekozen methode 'Mission Possible' en de verwachte uitkomsten van de methodehantering. De onderzoeksvraag is: *"Is de methode Mission Possible geschikt om toe te passen in de begeleiding van de leerlingen met leer- en/of gedragsproblemen in de Traject Op Maat klas op het AOC Oost te Enschede?"*

Het conceptueel model dat daarbij past is te zien in het volgende figuur. Dit onderzoek richt zich op een deel van dat model. Namelijk, de oplossingsgerichte methode 'Mission Possible'. In dit model is dat weergegeven doormiddel van een lichtblauwe kleur:

Figuur 1. Conceptueel model

2.3 Hypotheses

Aan de hand van de deelvragen kunnen er een aantal hypothesen worden opgesteld. Dit zijn stellingen die bewezen of ontkracht moeten worden doormiddel van het onderzoek.

H0: De methode Mission Possible heeft geen effect gehad als we kijken naar de ernst en de frequentie van de problematiek bij de leerlingen, met een leer- of gedragsprobleem, uit de TOM-klas op het AOC Oost te Enschede.

H1: De methode Mission Possible heeft effect gehad als we kijken naar de ernst en de frequentie van de problematiek bij de leerlingen, met een leer- of gedragsprobleem, uit de TOM-klas op het AOC Oost te Enschede.

H0: De leerlingen, met een leer- of gedragsprobleem, uit de TOM-klas op het AOC Oost te Enschede, zijn zelf niet van mening dat de methode Mission Possible hen geholpen heeft om hun doelen te behalen en om de problemen te verhelpen.

H1: De leerlingen, met een leer- of gedragsprobleem, uit de TOM-klas op het AOC Oost te Enschede, zijn zelf van mening dat de methode Mission Possible hen geholpen heeft om hun doelen te behalen en om de problemen te verhelpen.

H0: De ervaringen van de leerlingen over het werken met de methode Mission Possible zijn niet positief gebleken; een gemiddelde score van 3 of hoger.

H1: De ervaringen van de leerlingen over het werken met de methode Mission Possible zijn positief gebleken; een gemiddelde score van < 3.

H0: De ervaringen van de leerlingen met het werkboekje dat zij dienen te gebruiken tijdens het werken met de methode Mission Possible zijn niet positief gebleken; een gemiddelde score van < 3 .

H1: De ervaringen van de leerlingen met het werkboekje dat zij dienen te gebruiken tijdens het werken met de methode Mission Possible zijn positief gebleken; en gemiddelde score van 3 of hoger.

H0: De ervaringen van de TOM-klas medewerkers over het werken met de methode Mission Possible zijn niet positief gebleken; een gemiddelde score van ≥ 3

H1: De ervaringen van de TOM-klas medewerkers over het werken met de methode Mission Possible zijn positief gebleken: een gemiddelde score van ≥ 3

H0: De methode 'Mission Possible' levert geen voordelen op binnen het team van de TOM-klas. Het samenwerken, de intervisie mogelijkheden, de overdraagbaarheid van het werk en het inzichtelijk werken is er niet op vooruit gegaan

H1: De methode 'Mission Possible' levert voordelen op binnen het team van de TOM-klas. Het samenwerken, de intervisie mogelijkheden, de overdraagbaarheid van het werk en het inzichtelijk werken is erop vooruit gegaan

2.4 Opzet onderzoek

Om de hypothesen te toetsen moet er data verzameld worden. Deze data wordt verkregen via de digitale vragenlijsten. Nadat deze vragenlijsten zijn ingevuld, worden ze geanalyseerd met behulp van het programma Statistical Package for the Social Sciences (SPSS). Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden moeten de statistische gegevens geanalyseerd worden. Na het beantwoorden van de onderzoeksvragen kan er een conclusie getrokken worden. Hierover wordt aan het einde van het onderzoek een discussie gestart en doet de onderzoeker aanbevelingen.

Hoofdstuk 3 – Onderzoeksdesign

3.1 Onderzoeksmethode

De onderzoeksmethode die gebruikt wordt is: het niet-experimentele veranderingsonderzoek. Daarbij worden kenmerken van cliënten voor en na de interventie gemeten. Het verschil tussen de voor- en nameting geeft dan een indicatie van de effectiviteit van de interventie (Nji, z.j.). Mocht het probleem opgelost zijn, dan kan het zo zijn dat de interventie daaraan heeft bijgedragen. Er kan ook sprake zijn van spontaan herstel of invloed door de therapeutische relatie (Weerman, 2013).

Daarnaast worden vooraf de verwachtingen gepeild. Er wordt gekeken in hoeverre de methode al bekend is en wat de verwachting van de methode zal zijn voor het komende traject. Ook wordt gekeken in hoeverre er sprake is van motivatie en of er nog specifieke behoeften zijn.

Na het uitvoeren van de interventie en naast de nameting die op dat moment wordt gedaan, wordt ook in kaart gebracht in hoeverre de verwachtingen uitgekomen zijn en of men de methode zou aanbevelen. Er wordt gevraagd wat de ervaringen zijn met het werken met de methode, bij zowel de leerlingen als bij de medewerkers.

3.2 Onderzoeksdoelgroep

3.2.1. De onderzoekseenheden

De personen die onderzocht gaan worden tijdens dit onderzoek zijn de geselecteerde leerlingen uit de TOM-klas van het AOC Oost in Enschede. Op basis van de problematiek worden door de medewerkers van de TOM-klas en tevens de begeleiders van de leerlingen een voorselectie gemaakt van de leerlingen waarbij het onderzoek zinvol of bruikbaar kan zijn. Deze leerlingen variëren van klas 1 tot en met klas 4. Allen zijn deze leerlingen geboren in Nederland maar zij kunnen wel een allochtone ouder(s) hebben. Voor de precieze aantallen wordt gesproken in de tabellen van de onderzoeksresultaten.

Daarnaast zijn de medewerkers van de TOM-klas onderdeel van het onderzoek. Zoals al eerder genoemd bestaan deze medewerkers uit een orthopedagoge, twee docenten, een sociaalpedagogische hulpverlener in opleiding en een Toegepast Psycholoog in opleiding. Van hen wordt gevraagd de leerling te ondersteunen en te werken volgens de methode Mission Possible. De medewerkers zitten in een leeftijdscategorie van 22 tot 52 jaar oud. Het team bestaat uit 2 mannen en 4 vrouwen.

3.2.2. De populatie

De personen die onderzocht gaan worden zijn leerlingen van de TOM-klas op het AOC Oost in Enschede, die toestemming hebben gegeven om deel te nemen aan het onderzoek. De leerlingen kunnen last hebben van leer- of gedragsproblemen maar er kan ook sprake zijn van een gediagnosticeerde leer- of gedragsstoornis. De leerlingen dienen echter zelf toestemming te geven voor het deelnemen aan het onderzoek, het invullen van de vragenlijsten en de verwerkingen daarvan. De leerlingen van de TOM-klas op het AOC Oost in Enschede kunnen gerekend worden tot de populatie van dit onderzoek. Dit geldt ook voor de medewerkers van het AOC Oost die werkzaam zijn binnen de TOM-klas.

3.2.3. Respondenten werving

De begeleiders van de TOM-klas worden ingelicht over het onderzoek en over het werven van de leerlingen. Op basis van de problematiek worden door de medewerkers van de TOM-klas en tevens de begeleiders van de leerlingen een voorselectie gemaakt van de leerlingen waarbij het onderzoek zinvol of bruikbaar kan zijn. Vervolgens worden de leerlingen door hen benaderd. De leerlingen krijgen informatie over het onderzoek en kunnen aangeven of zij bereid zijn om mee te werken aan dit project. Wanneer de leerlingen hiertoe bereid zijn dienen zij toestemming te geven voor het verstrekken van hun informatie en voor de verwerking daarvan, ook al blijft dit anoniem.

3.3. Onderzoeksinstrument

3.3.1. De onderzoeksinstrument(en)

De onderzoeksinstrumenten die gebruikt gaan worden zijn vragenlijsten. Deze vragenlijsten zijn de vinden in de bijlagen, onder bijlage 3.

Er zijn twee vragenlijsten ontworpen voor de leerling. De eerste vragenlijst voor de leerling dient als nulmeting. Er wordt een korte introductie gegeven aan het begin van de vragenlijst en vervolgens wordt er om toestemming gevraagd voor de verwerking van de gegevens. De vragenlijst start vervolgens met het invullen van persoonlijke gegevens. Daarna wordt in kaart gebracht welk probleem de leerling heeft, in hoeverre de leerling daar last van heeft, hoe vaak de leerling daar last van heeft, wat het doel is van de leerling en of deze eventueel al (voor een deel) behaald is door de ondersteuning vanuit de TOM-klas tot nu toe. De leerling geeft aan hoe graag hij of zij wil dat het probleem opgelost wordt en kan daarbij aangeven wat hij of zij daarvoor nodig heeft. Tot slot wordt er kort gevraagd of de leerling de methode Mission Possible al kent, wat de verwachtingen zijn over de methode en of de leerling denkt dat het gaat helpen. Een deel van de vragen kunnen worden ingevuld middels een Likertschaal van vijf punten. Deze bestaat uit verschillende antwoordmogelijkheden. Een ander deel van de vragen worden ingevuld middels een open antwoordmogelijkheid waarbij de leerling zelf een antwoord kan verzinnen en invullen. Tot slot worden de vragen over “hoe veel/ hoe vaak last je hebt van het probleem” en “in hoeverre je jouw doel al hebt behaald” getoetst middels de schaalvraag. Kenmerkend voor de oplossingsgerichte therapie zijn schaalvragen (Bartelink, 2011).

De tweede vragenlijst voor de leerling dient als nameting. Ook bij deze vragenlijst wordt aan het begin een korte introductie gegeven en vervolgens wordt er opnieuw gevraagd om toestemming voor het verwerken van de gegevens. Er wordt vervolgens gepeild hoe vaak de leerling nog last heeft van het probleem en wat de ernst van de problematiek nu nog is, na de interventie. De vragenlijst meet ook in hoeverre het doel behaald is en of de leerling kan verklaren wat daar invloed op uitgeoefend heeft. Daarnaast wordt er in deze vragenlijst de methode Mission Possible geëvalueerd. De leerling geeft aan wat hij of zij van de methode vond, of zij het zouden aanbevelen, wat zij vonden van de tijdsduur, van het werkboekje en wat zij zouden veranderen. Ze kunnen aangeven of hun inzichten zijn veranderd en of de methode hen geholpen heeft hun doelen te behalen. Opnieuw kan een deel van de vragen worden ingevuld middels een Likertschaal van vijf punten. Een ander deel van de vragen wordt ingevuld middels een open antwoordmogelijkheid en er zijn een aantal schaalvragen.

Tot slot zijn er twee vragenlijsten ontworpen voor de medewerkers van de TOM-klas. Bij de eerste vragenlijst wordt in kaart gebracht in hoeverre de medewerkers de problemen ervaren die zij zelf

hebben aangegeven en waarop de vraag van de opdrachtgever is gebaseerd. Zo kunnen zij aangeven op een 5-punt Likertschaal of zij op dit moment kunnen samenwerken, werk kunnen overdragen, of er interview mogelijk is en of het werk inzichtelijk is. Er wordt gevraagd of zij de methode Mission Possible al kennen en wat zij ervan verwachten.

Bij de tweede vragenlijst wordt de ervaring gemeten van de TOM-klas medewerker na het werken met de methode. Zij kunnen aangeven wat zij vonden van de stappen, van het werkboekje, van de uitvoering, het gebruiksgemak en de periode. Maar ook wat de voordelen zijn van het werken met de methode met betrekking op de samenwerking, de interview, de overdraagbaarheid en de inzichtelijkheid van het werk. Zij kunnen aangeven of zij de methode zouden aanbevelen en in hoeverre zij denken dat dit geschikt is voor de begeleiding van de leerlingen in de TOM-klas. Alle vragen kunnen zijn beantwoord met óf de 5-punt Likertschaal met verschillende antwoordmogelijkheden, óf middels een open antwoordmogelijkheid, óf middels een schaalvraag waarbij zij aan kunnen geven in hoeverre zij het antwoord van toepassing vinden.

Deze vier vragenlijsten zijn digitaal afgenomen. De leerlingen kunnen deze vragenlijsten op hun mobiele telefoon of via een computer invullen. De vragenlijsten duren ongeveer 5 tot 10 minuten per vragenlijst en kan geactiveerd worden middels een wachtwoord. De voordelen van het digitaal afnemen van de vragenlijsten zijn: het gaat sneller, het is goedkoper en het is gemakkelijker afnemen (Verhoeven, 2011).

3.3.2. De constructen

We hebben te maken met vier vragenlijsten. Om het begrijpelijk te houden is het makkelijker om deze één voor één te behandelen en te scheiden in vragenlijsten voor de leerlingen en vragenlijsten voor de medewerkers.

Bij de leerlingen worden tijdens de nulmeting de volgende constructen gemeten.

- Probleemindicatie: om in kaart te brengen in hoeverre er problemen ervaren worden, wordt er gevraagd naar de ernst van de problematiek en naar de frequentie van de problematiek. Dit wordt gevraagd middels de items *“In hoeverre heb jij last van het probleem waar je tegen aan loopt? (0= helemaal geen last, 10= heel veel last)”*, waarbij leerlingen de ernst moeten scoren middels de schaalvraag en *“Hoe vaak heb jij last van je probleem?”*, waarbij de leerlingen kunnen kiezen uit een 5-punt Likertschaal met de antwoordmogelijkheden 1= Nooit, 2= Zelden, 3= Af en toe, 4= Vaak, 5= Altijd).

- Verwachting: om in kaart te brengen wat de verwachtingen zijn van de leerlingen, over het werken met de methode Mission Possible. Er wordt bijvoorbeeld aan de leerlingen gevraagd *“Denk je dat Mission Possible je kan helpen om je probleem op te lossen?”*, waarbij de leerlingen kunnen kiezen uit antwoorden op een 5-punt Likertschaal (1= Nee dat denk ik totaal niet, 2= Nee, dat denk ik niet, 3= Ja, misschien kan het wel helpen, 4= Ja dat denk ik wel, 5= Ik weet niet of het mij gaat helpen).

Bij de leerlingen worden tijdens de nameting de volgende constructen gemeten.

- Probleemindicatie: om in kaart te brengen in hoeverre de problemen nog ervaren worden na het uitvoeren van de interventie wordt opnieuw gevraagd naar de ernst van de problematiek en naar de frequentie van de problematiek. Dit wordt gevraagd middels de items *“In hoeverre heb jij nu nog, ná het traject, last van het probleem waar je tegen aan liep? (0= helemaal geen last, 10= heel veel last)”*,

waarbij leerlingen de ernst opnieuw moeten scoren middels de schaalvraag en *“Hoe vaak heb jij last van je probleem?”*, waarbij de leerlingen ook nu kunnen kiezen uit een 5-punt Likertschaal met de antwoordmogelijkheden 1= Nooit, 2= Zelden, 3= Af en toe, 4= Vaak, 5= Altijd).

- Effect: om in kaart te brengen wat het effect is geweest volgens de leerlingen zelf. Een voorbeeldvraag bij dit construct is: *“In hoeverre heeft de methode Mission Possible geholpen om je doel te behalen?”*. De leerlingen kunnen kiezen uit een 5-punt Likertschaal (1= Het heeft mij helemaal niet geholpen, 2= Het heeft mij niet geholpen, 3= Het heeft mij een beetje geholpen, 4= Het heeft mij geholpen, 5= Het heeft mij heel erg geholpen).

- Ervaringen: om in kaart te brengen wat de ervaringen van de leerlingen zijn, met het werken met de methode Mission Possible. De items van de vragenlijst bestaat uit vragen over de mening over de periode van het traject, de meningen over het werken met de methode in het algemeen, de mening over het werkboekje en of de leerlingen de methode aan anderen zouden aanbevelen.

Bij de medewerkers worden tijdens de nulmeting de volgende constructen gemeten.

- Indicatie situatie: om in kaart te krijgen hoe de situatie nu is voor de medewerkers van de TOM-klas. Er wordt gevraagd of de medewerkers aan kunnen geven in hoeverre bepaalde aspecten mogelijk zijn op dat moment. In paragraaf 3.3.1. wordt dit uitgelegd.

Bij de medewerkers worden tijdens de nameting de volgende constructen gemeten.

- Indicatie situatie: om in kaart te brengen hoe de situatie is voor de medewerkers ná de interventie. Er wordt bovenstaande opnieuw aan hen gevraagd. Ook nu geven zij aan in hoeverre bepaalde aspecten mogelijk zijn.

- Ervaringen: om in kaart te brengen wat de ervaringen zijn van de medewerkers van de TOM-klas. Net als bij de leerlingen wordt er gevraagd wat de meningen zijn over bijvoorbeeld de periode van het traject. Ook wordt hen gevraagd *“Denk je dat de methode toepasbaar kan zijn binnen de TOM-klas?”*. De medewerkers kunnen antwoorden via een 5-punt Likertschaal of door middel van open antwoordmogelijkheden.

Daarnaast zijn er een aantal vragen gesteld om de demografische gegevens van de leerlingen te verkrijgen.

3.4. Procedure

3.4.1. Tijd

Het gehele onderzoek heeft ongeveer 5 maanden in beslag genomen. Allereerst is er een voorlichting gegeven aan de medewerkers van de TOM-klas. Daarbij is o.a. de vraagstelling van de opdrachtgever geschetst en is de relevantie van het onderzoek in kaart gebracht. Vervolgens is de opzet van het onderzoek besproken en tot slot is er materiaal uitgedeeld. Voor elke medewerker is er een informatieboekje gemaakt door de onderzoeker, die u als lezer kunt vinden in de bijlage, onder bijlage 4. Daarnaast is er voor elke leerling een werkboekje gedrukt, deze is echter niet bijgevoegd in de bijlage. Voor dit werkboekje zijn kopieën gemaakt van het werkboekje dat geleverd zit bij het boek over de methode Mission Possible.

Hierna zijn de leerlingen benaderd voor het onderzoek. Bij hen wordt gestart met het afnemen van de nulmeting vragenlijst. Uitleg over deze nulmeting vragenlijst is gegeven in paragraaf 3.3.1.. Hiervoor worden 10 dagen uitgetrokken. Ook de medewerkers hebben nu de tijd om de eerste vragenlijst in te vullen. Vervolgens gaan de trajecten van start en wordt er gewerkt volgens de interventie. De medewerkers van de TOM-klas kunnen per week twee stappen behandelen met de leerlingen. Mocht de leerling ziek of afwezig zijn, dan kan de begeleider ervoor kiezen om de stappen een week op te schuiven of dat de leerling het werk thuis verder maakt en het als het ware huiswerk wordt. Het ene traject zal soepel verlopen en misschien zelfs eerder dan 6 weken klaar zijn, het andere traject heeft iets meer tijd nodig. Om deze reden is er geen vaststaand tijdstip waarop de gegevens aangeleverd moeten zijn, alleen een richtlijn van 6 weken. Daarna wordt gevraagd de trajecten af te ronden en de periode te evalueren. De medewerkers en de leerlingen vullen nu de tweede vragenlijst in. Ook hiervoor hebben zij 10 dagen de tijd. Tegen die tijd zijn er 9 weken verstreken. Vervolgens kan de onderzoeker de gegevens verwerken, analyseren, conclusies trekken en aanbevelingen doen. De totale periode zal ongeveer 4 tot 5 maanden zijn.

3.4.2. Geld

Bij dit onderzoek komen geen kosten kijken. De onderzoeker biedt dit onderzoek aan vanuit de opleiding. De onderzoeker biedt zichzelf vrijwillig aan en gaat met de vraag van de opdrachtgever aan de slag. De onderzoeker heeft zelf de materialen tot haar beschikking. Denk hierbij aan boeken, posters e.d. De vragenlijsten zijn digitaal en daardoor is dit ook kosteloos.

3.4.3 Bereikbaarheid

De respondenten zijn, zoals gezegd, al aanwezig. Hierdoor is het dus niet nodig om respondenten te werven of over te halen. Echter dienen zij wel toestemming te geven voor de informatieverstrekking en het verwerken daarvan, zie nulmeting vragenlijst in bijlage 3. Zij doen vrijwillig mee aan dit onderzoek nadat zij informatie hebben gekregen over wat er van hen verwacht wordt.

3.5. Analyses

Wanneer de vragenlijsten zijn afgenomen worden deze ingevoerd in het statistische programma SPSS. Vervolgens worden er analyses gedaan om inzichtelijk te krijgen wat de resultaten zijn. Er worden statistische frequentieanalyses gedaan bij de constructen Probleemindicatie, Verwachtingen, Effect, en Ervaringen. Ook zullen de demografische variabelen worden berekend met statistische frequentieanalyses om zo een goed beeld te kunnen krijgen over de steekproef. Om te kijken of er een significant verschil tussen de nul- en de nameting, wordt er een verschilanalyse uitgevoerd. Dit wordt gedaan met een paired samples t-test.

Belangrijk is om te weten wanneer hypotheses aangenomen worden. Wanneer er in de vragenlijst een open vraag gesteld is, dan geven de leerlingen/medewerkers daarop ook een open antwoord. Om o.a. de betrouwbaarheid van de vraag te kunnen meten, is het nodig om deze antwoorden te categoriseren met een rangorde. Als het gaat om een 5-punt Likertschaal, dan moet het gemiddelde ≥ 3 zijn wanneer de antwoordmogelijkheden van negatief tot positief beschreven staan; hiermee wordt bedoeld 'helemaal niet – helemaal wel'. Het gemiddelde moet ≤ 3 zijn wanneer de antwoordmogelijkheden van positief tot negatief beschreven staan, in dit geval wordt er bedoeld 'helemaal wel – helemaal niet'. In het geval van een schaalvraag is alles boven de 5 een voldoende.

Om te weten of een verschil significant is in het geval van een pair sample t-test, moet de p-waarde ,05 of lager zijn. Dit gegeven is ook een vereiste voor het aannemen of verwerpen van een hypothese. Bij de frequentieanalyses wordt er gekeken naar het gemiddelde. Het hangt af van de antwoordmogelijkheden wat het gemiddelde betekent. Wanneer er meer dan 50% van de leerlingen/medewerkers hebben gekozen voor een bepaalde antwoordmogelijkheid, dan kan men stellen dat de meerderheid gekozen heeft voor deze optie.

Hoofdstuk 4 - Onderzoeksresultaten

4.1. Onderzoek uitvoering

Het onderzoek is gegaan volgens de procedure die vooraf geschreven is en zoals deze beschreven staat in het hoofdstuk hiervoor. Het onderzoek is medio Mei 2017 gestart en is vlak voor de zomervakantie geëindigd (eind Juli 2017). Aan het onderzoek hebben 24 leerlingen deelgenomen en 6 medewerkers. Er is geen sprake van missing values. Niet alle trajecten hebben precies zes weken in beslag genomen. Afhankelijk van het probleem en het gestelde doel is de duur van het traject verschillend geweest. Wanneer leerlingen een groot omvattend probleem hadden, waren zij vaak langer bezig om het gewenste doel te behalen. Wanneer het probleem relatief klein was, waren de leerlingen eerder klaar. Dit is echter niet onderzocht middels de vragenlijsten dus hier kunnen geen duidelijke uitspraken over worden gedaan.

4.2. Betrouwbaarheid van het onderzoek

Om de betrouwbaarheid van de vragenlijsten voor de leerlingen en voor de medewerkers te meten, is gebruik gemaakt van de Cronbach's Alpha coëfficiënt. Betekenissen voor de waarden zijn: waarden ($\leq ,50$) hebben nauwelijks of een lage interne consistentie, waarden ($\geq ,50 - ,70$) hebben een middelmatige interne consistentie, waarden ($\geq ,70 - ,90$) hebben een hoge interne consistentie. De items van het construct "Verwachtingen" bij tabel 1. blijken een lage interne consistentie te hebben en kunnen hierdoor van invloed zijn op de eindconclusie. Het construct "Probleemindicatie" heeft een middelmatige interne consistentie. De overige constructen zijn middelmatig intern consistent tot hoog intern consistent, wat dus betekent dat de items per construct samen een schaal mogen vormen.

Tabel 1.

Cronbach's Alpha nulmeting vragenlijst leerlingen TOM-klas

Construct	Cronbach's Alpha	Aantal items
Probleemindicatie	,59	2
Verwachtingen	,47	2

Tabel 2.

Cronbach's Alpha nameting vragenlijst leerlingen TOM-klas

Construct	Cronbach's Alpha	Aantal items
Probleemindicatie	,67	2
Effect volgens leerlingen	,89	2
Ervaringen	,84	4

Tabel 3.

Cronbach's Alpha nulmeting vragenlijst medewerkers TOM-klas

Construct	Cronbach's Alpha	Aantal items
Indicatie situatie	,71	5

Tabel 4.

Cronbach's Alpha per construct nameting vragenlijst medewerkers TOM-klas

Construct	Cronbach's Alpha	Aantal items
Indicatie situatie	,60	5
Ervaringen	,76	4

4.3. De resultaten - algemene afname

Om een goed beeld te krijgen van de respondenten zijn de persoonlijke gegevens van hen schematisch weergegeven in de volgende tabellen.

Tabel 5.

Demografische gegevens leerlingen (n = 24)

Demografische variabelen	Leerlingen	%
<i>Opleidingsniveau</i>		
Basis	8	33
Kader	9	38
BK	1	4
KG	2	8
Gemengde leerweg	4	17
<i>Sekse</i>		
Vrouw	11	46
Man	13	54
<i>Leeftijd in jaren</i>		
12	5	21
13	8	33
14	5	21
15	3	13
16	2	8
> 16	1	4

Tabel 6.
Demografische gegevens medewerkers (n = 6)

Demografische variabelen	Medewerkers	%
<i>Sekse</i>		
Vrouw	4	67
Man	2	33
<i>Leeftijd in jaren</i>		
20-25	3	50
25-30	0	
30-35	0	
35-40	0	
40-45	2	33
> 45	1	17

Om in kaart te krijgen met welke problemen de leerlingen te maken hebben, kunnen zij kiezen uit een aantal categorieën. De 24 leerlingen kiezen bij welke categorie hun probleem het beste past. In het tabel hieronder is aangegeven om welke probleemcategorie het gaat en hoe vaak dit probleem gekozen is.

Tabel 7.
Categorieën problematiek

Soort problematiek	Aantal leerlingen	%
<i>Agressie problemen</i>	3	13
<i>Pestproblematiek</i>	1	4
<i>Concentratie problemen</i>	10	42
<i>Impulsiviteit</i>	1	4
<i>Schoolresultaten verbeteren</i>	2	8
<i>Faalangst</i>	1	4
<i>Sociale vaardigheden verbeteren</i>	3	12
<i>Verlies verwerking</i>	1	4
<i>Assertiviteit bevorderen</i>	2	8
<i>Totaal</i>	24	100

4.4 De resultaten - effectiviteit van de methode

De eerste deelvraag van het onderzoek luidt: *“Lijkt de methode Mission Possible effect te hebben gehad als we kijken naar de ernst en de frequentie van de problematiek bij de leerlingen, met een leer- of gedragsprobleem, uit de TOM-klas op het AOC Oost te Enschede?”*. Om deze eerste deelvraag van het onderzoek te kunnen beantwoorden moeten we kijken of er een verschil is in de nul- en nameting als het gaat om de ernst en de frequentie van de problematiek.

De leerlingen werden voor de interventie gevraagd om de ernst van hun probleem te scoren op een schaal van 0 tot en met 10. Waarbij de volgorde liep van geen last tot heel erg last. Daarop werd op

Vervolgens is er ook tijdens diezelfde nulmeting gevraagd in hoeverre de problematiek voor komt. Dit wil zeggen dat de leerlingen de frequentie van de problematiek konden scoren, in dit geval aan de hand van een 5-punt Likertschaal. De antwoordmogelijkheden daarbij waren: nooit, zelden, af en toe, vaak en altijd. 54% van de leerlingen geven aan vaak last te hebben van hun problemen. Daarnaast zegt 38% af en toe last te hebben van hun problematiek. Zie tabel 2 in bijlage 5. Wanneer we kijken naar het gemiddelde dan komt de 3,54 overeen met:

De meeste leerlingen (33%) geven nu de ernst van hun problematiek weer met het cijfer 3. Gevolgd door 17% van de leerlingen die hun problematiek scoren met een 4 en 17% van de leerlingen die hun problemen schalen op een 5. Zie tabel 3 in bijlage 5.

Vervolgens is er gevraagd in hoeverre de problematiek nu nog, na de interventie, voor komt. Hierbij is als volgt gescoord: maar liefst 50% van de leerlingen geven aan nog maar af en toe last te hebben van hun problemen, gevolgd door 25% die nu nog maar zelden last heeft van hun problemen. Zie tabel 4 in bijlage 5. Wanneer we kijken naar het gemiddelde dan komt de 2,79 overeen met:

De gemiddelden van de ernst van de problematiek bij de leerlingen, bij de nul- en nameting, zijn respectievelijk 6,0 en 3,67. Het verschil is in dit geval 2,33. Van de uitgevoerde Paired Samples Test is de p-waarde ,003. Er kan dus gesteld worden dat er een significant verschil is tussen de gemiddelde score op ernst bij de nulmeting en de gemiddelde score op ernst bij de nameting, waarbij op de nameting beter gescoord wordt dan op de nulmeting.

De gemiddelden van de frequentie van de problematiek, bij de nul- en nameting, zijn respectievelijk 3,54 en 2,83. Het verschil is in dit geval ,708. Van de uitgevoerde Paired Samples Test is de p-waarde ,003. Er kan dus gesteld worden dat er een significant verschil is tussen de gemiddelde score op frequentie bij de nulmeting en de gemiddelde score op frequentie bij de nameting, waarbij op de nameting beter gescoord wordt dan op de nulmeting.

A bar chart comparing the frequency of 'Nulmeting' (dark blue) and 'Nameting' (light blue) for two categories: 'Ernst' and 'Frequentie'. The y-axis represents frequency, ranging from 0 to 10. For 'Ernst', 'Nulmeting' is 6 and 'Nameting' is 4. For 'Frequentie', 'Nulmeting' is 4 and 'Nameting' is 3.

Categorie	Nulmeting	Nameting
Ernst	6	4
Frequentie	4	3

De leerlingen hebben bij de beginmetingen aangegeven welk doel zij voor ogen hadden. Na het uitvoeren van de interventie konden zij aangeven in hoeverre dit doel nu behaald is. De uitkomsten daarvan worden nu schematisch weergegeven.

Tabel 8.

Doelen behaald

Beoordeling	Aantal leerlingen	%
Niet behaald	0	0
Een beetje behaald	4	17
Voor de helft behaald	1	4
Het merendeel behaald	19	79
Helemaal behaald	0	0
<i>Totaal</i>	24	100

Bij dit tabel hoort een gemiddelde van 3,6, een mediaan van 4,0 en een modus van 4. De Std. Deviatie is 0,77. (1= Niet behaald 2= Een beetje behaald 3= Voor de helft behaald 4= Het merendeel behaald 5= Helemaal behaald)

Bijna 80% van de leerlingen geven aan dat zij hun doelen hebben behaald. Echter zijn er ook 4 leerlingen die hun doelen slechts een beetje behaald hebben. Twee van deze leerlingen geven aan dat de klas niet meewerkte waardoor het voor hun lastig werd om het gewenste resultaat te behalen. Zo wilden deze twee leerlingen allebei hun concentratie verbeteren, maar omdat de klas druk bleef, konden zij zich niet concentreren. De andere twee leerlingen kunnen niet verklaren waarom zij hun doelen niet gehaald hebben.

4.5 De resultaten – effectiviteit volgens de leerlingen

Voor deelvraag 2: “Zijn de leerlingen, met een leer- of gedragsprobleem, uit de TOM-klas op het AOC Oost te Enschede, zelf van mening dat de methode Mission Possible hen geholpen heeft om hun doelen te behalen en om de problemen te verhelpen?” is de volgende vraag gesteld aan de leerlingen. Op de vraag: “In hoeverre heeft de methode Mission Possible geholpen om je doel te behalen?”, hebben de leerlingen als volgt geantwoord.

Gebleken is dat 67% van de leerlingen kan stellen dat ‘Mission Possible’ hen geholpen heeft om hun doelen te behalen en om hun problemen te verhelpen. Daarnaast zegt 8% dat het hen niet geholpen heeft.

Vervolgens is de leerlingen gevraagd daarop een toelichting te geven. Zij hebben één reden genoemd waarom de methode ‘Mission Possible’ hen geholpen heeft en dat resulteerde in de volgende antwoorden: 25% van de leerlingen geeft aan dat het nadenken over jezelf/de situatie inzichten heeft gebracht. Ook zegt 25% van de leerlingen dat het krijgen van de hulp volgens de stappen van de interventie een goede bijdrage heeft geleverd.

4.6 De resultaten – ervaringen van leerlingen met de methode

De derde deelvraag van het onderzoek is gesteld op de volgende manier: *Zijn de ervaringen van de leerlingen over het werken met de methode Mission Possible positief gebleken?*

Maar liefst 14 leerlingen (58%) geeft aan de methode 'Mission Possible' als leuk te hebben ervaren. Zie tabel 5 in bijlage 5. Dat is een grote meerderheid. Daarnaast geven 4 leerlingen (17%) aan de methode zelfs erg leuk gevonden te hebben. Dit is positief. Er kan dus gesteld worden dat de methode goed bevalen is bij het meeste leerlingen.

Vervolgens is de leerlingen vooraf gevraagd wat zij verwachtten van de methode en het traject dat hen te wachten stond. De meeste leerlingen waren van mening dat dit ze wel eens kon helpen. Een ander deel van de leerlingen hadden er geen verwachtingen van (bijvoorbeeld omdat zij de methode nog niet kenden). Op de vraag, die gesteld werd bij de nameting, of de verwachtingen achteraf zijn uitgekomen is het volgende gereageerd. Maar liefst 83,4% van de leerlingen gaven aan dat de methode inderdaad inhield wat zij ervan verwacht hadden of dat de methode zelfs leuker bleek dan verwacht. Dit is een overtuigend positief resultaat. Zie tabel 6 in bijlage 5.

De leerlingen werd gevraagd wat zij zouden veranderen aan het werken met de methode Mission Possible. Van de 24 leerlingen gaven 18 leerlingen (75%) aan niks te veranderen. Twee leerlingen (8%) gaven aan een stap in het werkboekje te willen veranderen. De ene leerling zou willen dat er meer aandacht is voor het vieren van het feestje of de aandacht voor de beloning, de andere leerling zou de volgende keer het bijhouden van het logboekje weglaten. Twee andere leerlingen (8%) gaven aan intensievere begeleiding te willen van hun begeleider, zij vonden dat zij teveel zelf moesten doen. Ook geeft een leerling (4%) aan meer te willen oefenen en zou een andere leerling (4%) het werkboekje digitaliseren.

Op de vraag *Wat vind jij van de periode waarin jij de methode 'Mission Possible' gedaan hebt?* Antwoorden de 24 leerling als volgt. Bijna 80% van de leerlingen geeft aan dat de periode van de interventie precies goed was. Echter geven ook drie leerlingen aan dat zij de periode te kort vonden. Zie tabel 7 in bijlage 5.

Tot slot is de leerlingen gevraagd of zij de methode Mission Possible zouden aanbevelen aan anderen. Maar liefst 16 leerlingen (67%) van de totaal 24 leerlingen zouden de methode inderdaad aanbevelen aan anderen. Drie leerlingen (12%) waren zelf zo enthousiast dat zij de methode zelfs heel erg zouden aanbevelen aan anderen. Vier leerlingen (17%) waren er nog niet over uit en zouden het misschien aanbevelen aan anderen. Slechts één leerling (4%) zou het niet aanbevelen.

4.7 De resultaten – ervaringen van leerlingen met het werkboekje

Als we kijken naar de beoordeling van het werkboekje, dan kan daarover het volgende gezegd worden. Vanuit het onderzoek past deelvraag 4 daarbij het best en is deze deelvraag als volgt:

Wat zijn de ervaringen van de leerlingen met het werkboekje dat zij dienen te gebruiken tijdens het werken met de methode Mission Possible?

Van de vraag: *Wat vond je van het werkboekje dat je samen met je begeleider hebt ingevuld?* zijn de volgende resultaten bekend. Van de 24 leerlingen vonden 71,1% van de leerlingen het werkboekje leuk/handig. Daarentegen vonden twee leerlingen (8,4%) het werkboekje niet leuk/handig. Zie tabel 8 in bijlage 5.

Als we iets dieper ingaan op wat de leerlingen het leukste vonden van het werkboekje, dan antwoorden zij op de volgende vraag: *Welke stappen uit het werkboekje vond jij het leukst?* als volgt:

Tabel 9.

Beoordeling stappen werkboekje

	Stap 1	Stap 2	Stap 3	Stap 4	Stap 5	Stap 6	Stap 7	Stap 8	Stap 9	Stap 10	Stap 11
Aantal	11	10	6	1	10	6	5	2	0	3	2
%	19,6	17,9	10,7	1,8	17,9	10,7	8,9	3,6	0	5,4	3,6

Dat wil zeggen dat stap 1, het doel bepalen, als leukst werd ervaren met 19,6% van de leerlingen en dat stap 2 (17,9%) en stap 5 (17,9%) vervolgens als leuk werd ervaren, wat staat voor voordelen ontdekken en vertrouwen krijgen. Stap 4 en stap 9 zijn maar één keer en zelfs niet gekozen. Stap 4 is het 'Symbool kiezen', wat betekent dat de leerling een symbool moet verzinnen wat hem of haar gaat helpen om het doel te behalen. Dit kan bijvoorbeeld een helden persoon zijn of een letterlijk geheugensteuntje, maar ook een vader of moeder als voorbeeld of een idool. Tijdens de trajecten is gebleken dat de leerlingen daar niet veel mee hadden. Zij vonden het vaak iets te kinderachtig of zij vonden het iets wat niet bij hun paste. Stap 9 omvat het bijhouden van een logboekje. Leerlingen geven aan dat het bijhouden van een logboek o.i.d. niet echt iets is wat zij graag doen. De leerlingen praten er liever alleen over en van hen hoeft het niet vastgelegd te worden in een document of schriftje.

4.8 De resultaten – ervaringen met de methode van de Medewerkers

Deelvraag 5: *Zijn de ervaringen van de TOM-klas medewerkers over het werken met de methode Mission Possible positief gebleken?*

Als we kijken naar wat de medewerkers van de TOM-klas het belangrijkste vinden bij methodiek in het algemeen, dan kunnen we daarover het volgende zeggen:

Tabel 10.

Onderdelen methodiek

	Het in kaart brengen van het probleem/de situatie	Het bepalen van een doel	Het betrekken van betrokkenen	Het uitvoeren van een interventie	Het werken volgens een stappenplan	Het bereiken van resultaten	Het evalueren van het traject
Aantal	4	5	3	2	3	1	0
%	22,2	27,8	16,6	11,1	16,7	5,6	0

Opvallend is dat het bepalen van het doel op één persoon na door iedereen gekozen wordt. Gevolgd door het in kaart brengen van het probleem/de situatie. Het evalueren van het traject wordt geen enkele keer gekozen.

Wanneer we kijken naar de beoordeling van de methode over het algemeen, dan is deze zeer positief. Alle medewerkers vinden de methode bruikbaar, waaronder één medewerker die de methode zelfs heel bruikbaar wil noemen. Zie tabel 9 in bijlage 5.

Daarnaast vonden drie medewerkers van de TOM-klas het werkboekje van de methode Mission Possible leuk/handig en twee medewerkers vonden het werkboekje zelfs heel leuk/handig. Zie tabel 10 in bijlage 5.

Op de vraag of de methode toegepast kan worden binnen de TOM-klas, antwoorden twee medewerkers met: ja, misschien kan het toegepast worden. Ook antwoorden er twee medewerkers met: ja, ik denk dat het toegepast kan worden. Tot slot stellen twee medewerkers dat het absoluut toegepast kan worden. Daarbij zijn toelichtingen gegeven die goed zijn om mee te nemen in het beoordelen van de methode en bij de conclusies daarover. De medewerkers zijn van mening dat de methode veel overeenkomsten heeft met de manier van werken zoals de TOM-klas dat tot nu toe gedaan heeft en het past goed bij de uitgangspunten van de TOM-klas. Wel merkt een medewerker het volgende op: er moet goed gekeken worden of dit bij alle leerlingen toegepast kan worden. Afhankelijk van het niveau⁹, eventuele diagnose en gestelde doel. Deze medewerker is van mening dat het niet goed toepasbaar zou zijn bij leerlingen die les krijgen op basis niveau. Deze leerlingen zouden minder inzichten hebben en zouden moeilijker in staat zijn om tot oplossingen te komen. Een andere medewerker voegt daaraan het volgende toe, “het vraagt veel zelfreflectie van de leerling en dat is voor sommige leerlingen lastig”. Dit kan de literatuur ondersteunen. Een leerling dat op basis niveau, binnen het vmbo, les krijgt, kan slecht reflecteren op de eigen prestaties en heeft moeite om de eigen prestaties goed te beoordelen (SWV-vo-mhr, z.j.).

Als we kijken naar de beoordeling van de periode waarin de trajecten werden uitgevoerd dan zeggen drie medewerkers dat ze de periode precies goed vonden en drie medewerkers dat ze het te kort vonden.

Tot slot, het aanbevelen van de methode. Zie tabel 11 in bijlage 5. De respons op de vraag of de medewerkers de methode zouden aanbevelen is als volgt. Maar liefst 66,7% van de medewerkers zouden de methode zeker aanbevelen aan anderen. Echter is er ook één medewerker die de methode niet aanbeveelt.

4.9 De resultaten – voordelen TOM-team

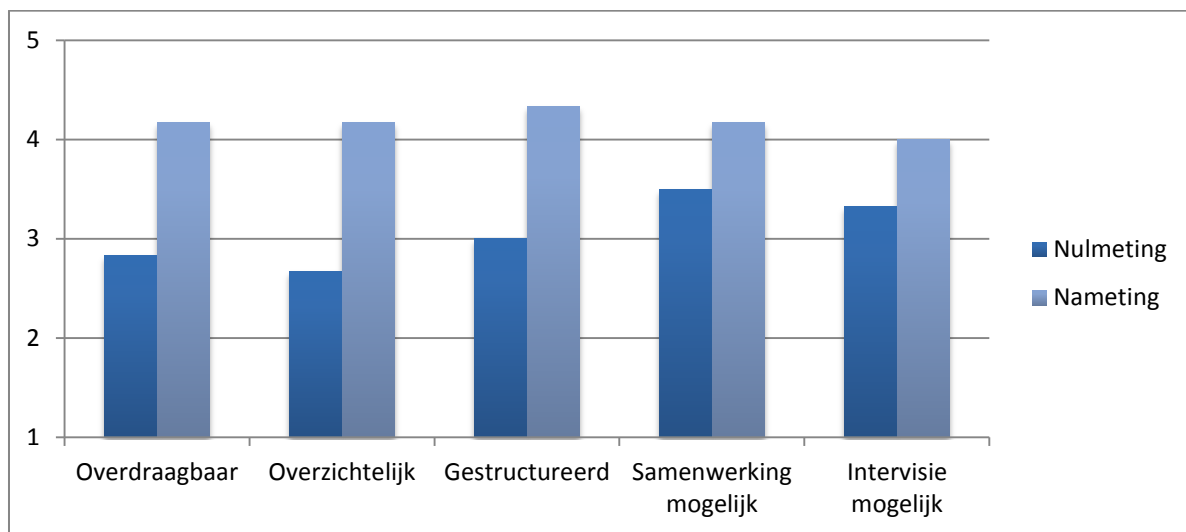
Deelvraag 6:

Klopt het dat de methode ‘Mission Possible’ voordelen oplevert binnen het team van de TOM-klas?

Als we kijken naar de antwoorden die de medewerkers bij de nulmeting hebben gegeven en naar de antwoorden die de medewerkers bij de nameting hebben gegeven, op precies de zelfde vraag zoals gesteld in figuur 1 op bladzijde 27, dan vallen er verschillen op. Na het uitvoeren van de interventie lijken de aspecten verbeterd.

⁹ Voor informatie over de verschillende niveaus bekijk paragraaf 1.1.1.

Figuur 3. Verschil indicatie situatie voor medewerkers

1= Helemaal niet 2= Niet 3= Een beetje 4= Wel 5= Helemaal wel

De gemiddelden van de variabelen Nul (nulmeting) en Na (nameting), respectievelijk 2,72 en 4,17, kan je naast elkaar leggen. Het verschil is in dit geval 1,44. Er kan dus gesteld kunnen worden dat er een verschil is tussen de gemiddelde score op ernst bij de nulmeting en de gemiddelde score op ernst bij de nameting, waarbij op de nameting beter gescoord wordt dan op de nulmeting.

Hoofdstuk 5 – Conclusie, discussie en aanbeveling

5.1. Conclusie

5.1.1. Deelvraag 1

Deelvraag 1 kunnen we positief beantwoorden als we kijken de resultaten. Het gemiddelde van de ernst van de problematiek is verminderd van een 6,1 bij de nulmeting, naar een gemiddelde van 3,67 bij de nameting. De uitgevoerde Paired Samples Test laat zien dat dit verschil een Significante Waarde heeft van ,003.

Dit zelfde geldt voor de frequentie van de problematiek. Het gemiddelde van de frequentie van de problematiek is verminderd van een 3,54 bij de nulmeting, naar een gemiddelde van 2,83 bij de nameting. De uitgevoerde Paired Samples Test laat zien dat dit verschil een Significante Waarde heeft van ,003.

De methode Mission Possible lijkt dus effect te hebben gehad als we kijken naar de ernst en de frequentie van de problematiek en als we kijken naar het behalen van de doelen door de leerlingen. Daarom kan de volgende hypothese worden aangenomen: *H1 - De methode Mission Possible heeft effect gehad als we kijken naar de ernst en de frequentie van de problematiek bij de leerlingen, met een leer- of gedragsprobleem, uit de TOM-klas op het AOC Oost te Enschede.*

5.1.2. Deelvraag 2

Ook deze deelvraag kan daarom positief beantwoord worden; de methode Mission Possible lijkt te hebben bijgedragen aan het behalen van de doelen behalen en bij het verhelpen van de problemen. Het merendeel heeft die instemmende mening. Daarom kan de volgende hypothese worden aangenomen: *H1 - De leerlingen, met een leer- of gedragsprobleem, uit de TOM-klas op het AOC Oost te Enschede, zijn zelf van mening dat de methode Mission Possible hen geholpen heeft om hun doelen te behalen en om de problemen te verhelpen.*

5.1.3. Deelvraag 3

De ervaringen van de leerlingen met het werken met de methode Mission Possible zijn positief gebleken. Maar liefst 14 leerlingen (58%) geeft aan de methode Mission Possible als leuk te hebben ervaren. Vervolgens geven 4 leerlingen (17%) aan de methode zelfs erg leuk gevonden te hebben. Over de periode die nodig is voor de trajecten geven de leerlingen aan dat deze precies goed is (80%). Tot slot zou maar liefst 16 leerlingen (67%) van de totaal 24 leerlingen de methode aanbevelen aan anderen. Drie leerlingen (12%) waren zelf zo enthousiast dat zij de methode zelfs heel erg zouden aanbevelen aan anderen. De hypothese die we daarom kunnen aannemen is: *H1: De ervaringen van de leerlingen over het werken met de methode Mission Possible zijn positief gebleken; een gemiddelde score van ≥ 3 .*

5.1.4. Deelvraag 4

Uit de resultaten is gebleken dat de leerlingen het werkboekje als een leuke en handige aanvulling hebben ervaren tijdens het werken met de methode Mission Possible gedurende hun trajecten. Er kan geconcludeerd worden dat niemand stap 8 uit het werkboekje, het bijhouden van een logboekje, leuk of handig heeft gevonden. Stap 1, 2 en 5 worden het meest gekozen en dat betekent dus dat zij deze stappen het leukst vonden. Zeker 58% van de leerlingen geven aan het werkboekje leuk/handig gevonden te hebben. 21% vond het zelfs heel leuk/handig. De hypothese die daarom aangenomen kan worden is: *H1: De ervaringen van de leerlingen met het werkboekje dat zij dienen te gebruiken*

tijdens het werken met de methode Mission Possible zijn positief gebleken; een gemiddelde score van ≥ 3 .

5.1.5. Deelvraag 5

De ervaringen van de medewerker met het werken met de methode Mission Possible zijn ook positief. Alle medewerkers vinden de methode bruikbaar, waaronder één medewerker die de methode zelfs heel bruikbaar wil noemen. Drie medewerkers vonden het werkboekje leuk/handig en twee medewerkers vonden het werkboekje zelfs heel leuk/handig. De medewerkers zijn van mening dat de methode veel overeenkomsten heeft met de manier van werken zoals de TOM-klas dat tot nu toe gedaan heeft en het past goed bij de uitgangspunten van de TOM-klas. Wel merkt een medewerker het volgende op: er moet goed gekeken worden of dit bij alle leerlingen toegepast kan worden. Afhankelijk van het niveau¹⁰, eventuele diagnose en gestelde doel. Deze medewerker is van mening dat het niet goed toepasbaar zou zijn bij leerlingen die les krijgen op basis niveau. Deze leerlingen zouden minder inzichten hebben en zouden moeilijker in staat zijn om tot oplossingen te komen. Een andere medewerker voegt daaraan het volgende toe, “het vraagt veel zelfreflectie van de leerling en dat is voor sommige leerlingen lastig”. Dit kan de literatuur ondersteunen. Een leerling dat op basis niveau, binnen het vmbo, les krijgt, kan slecht reflecteren op de eigen prestaties en heeft moeite om de eigen prestaties goed te beoordelen (SWV-vo-mhr, z.j.).

Als we kijken naar de beoordeling van de periode waarin de trajecten werden uitgevoerd dan zeggen drie medewerkers dat ze de periode precies goed vonden en drie medewerkers dat ze het te kort vonden.

De hypothese die we kunnen aannemen is: *H1: De ervaringen van de TOM-klas medewerkers over het werken met de methode Mission Possible zijn positief gebleken; een gemiddelde score van ≥ 3 .*

5.1.6. Deelvraag 6

Als we kijken naar de grafiek bij paragraaf 4.9, dan is goed te zien hoe de mogelijkheden zijn vergroot na het uitvoeren van de interventie. Het hanteren van een methode levert dus wel degelijk voordelen op, blijkbaar ook bij dit team. Aan het begin van het onderzoek gaven de medewerkers aan behoefte te hebben aan deze voordelen, het lijkt erop dat dit een uitkomst daarvoor biedt. *H1: De methode ‘Mission Possible’ levert voordelen op binnen het team van de TOM-klas. Het samenwerken, de intervisie mogelijkheden, de overdraagbaarheid van het werk en het inzichtelijk werken is er niet op vooruit gegaan kunnen we daarom aannemen.*

5.1.7. Onderzoeksvraag

Op basis van de resultaten bij de deelvragen kan de onderzoeksvraag worden beantwoord. De onderzoeksvraag is: “Is de methode Mission Possible geschikt om toe te passen in de begeleiding van de leerlingen met leer- en/of gedragsproblemen in de Traject Op Maat klas op het AOC Oost te Enschede?”

Het antwoord is ja, in de meeste gevallen zeker. Het is geen methode die bij elke leerling goed van toepassing kan zijn. Het is aan te raden om goed te kijken naar het gestelde doel van de leerling, het niveau waarop de leerling les heeft (en dus ook IQ) en de eventuele diagnose. Dit maakt dat het niet bij elke leerling zal werken. Zowel de leerlingen als de medewerkers hebben positieve ervaringen

¹⁰ Hiermee wordt bedoeld het niveau waarop het kind les krijgt. Voor informatie over de verschillende niveaus bekijk paragraaf 1.1.1.

met het werken met de methode Mission Possible, zo blijkt uit de resultaten. Ook lijkt de methode goed aan te sluiten bij de uitgangspunten van de TOM-klas/medewerkers.

5.2. Discussie:

5.2.1. Over de onderzoeksinstrumenten

De items van het construct “Probleemindicatie”, bij de vragenlijst nulmeting-leerlingen, is afgerond een ,6. De items van het construct “Verwachtingen” blijken een lage interne consistentie te hebben en kunnen hierdoor van invloed zijn op de eindconclusie. Er kan daarom niet met zekerheid gezegd worden dat er bij een herhaalonderzoek dezelfde resultaten naar voren zullen komen. De andere constructen bleken volgens de homogeniteitsanalyse wel voldoende betrouwbaar. De vragenlijsten bestonden uit relatief weinig items. Bij weinig vragen is het bevorderlijk om een grote hoeveelheid antwoordmogelijkheden te hebben. Dit is niet altijd toegepast. Hierdoor is de variatie in mogelijkheden niet groot. Dit kan er voor zorgen dat correlaties met andere metingen beperkt zal zijn en er gekeken moet worden in hoeverre het bruikbaar is (Utwente, z.j.). Daarnaast is het aantal proefpersonen die deel hebben genomen aan het onderzoek relatief klein. Dit zou de validiteit mogelijk in gevaar kunnen brengen.

De vragenlijsten betreffen geen gevalideerde meetinstrumenten. Hierdoor kan niet met zekerheid worden gesteld dat de conclusies geldig zijn voor de hele onderzoekspopulatie. Wanneer een meetinstrument gevalideerd is, dan wil dat zeggen dat er onderzoek gedaan is naar de validiteit en de betrouwbaarheid van het instrument. Met andere woorden de vragenlijst meet wat het moet meten, ook als het gebruikt wordt in verschillende situaties door verschillende personen (Nji, z.j.). Het anoniem laten beantwoorden van de vragenlijsten kan ervoor gezorgd hebben dat het sociaal wenselijk antwoorden niet van toepassing is geweest.

5.2.2. Over de resultaten

In hoofdstuk 2 hebben we gezien dat het volgens Foolen, Ince, de Baat & Daamen (2013) noodzakelijk is dat de intensiteit van een interventie afgestemd dient te worden op de omvang en de ernst van de problematiek. Op basis van de inschatting van de medewerkers van de TOM-klas is een keuze gemaakt welke leerlingen geschikt waren om deel te nemen aan dit onderzoek. Mogelijk is die afstemming niet goed genoeg geweest in enkele gevallen. Zo kan het zijn dat een medewerker een leerling geselecteerd heeft waarbij de omvang en de ernst van de problematiek toch niet geschikt waren voor de interventie. Eén van de leerlingen wilde bijvoorbeeld een verlies wilde verwerken. Wellicht had de begeleider op voorhand beter kunnen inschatten of dit probleem wel geschikt was voor deze methode. Op dit moment is de leerling dus niet verder geholpen.

Daarnaast zegt de literatuur dat er tijdens een interventie de nodige betrokkenen moeten worden meegenomen. Een aantal leerlingen geven aan dat zij hun doelen niet behaald hebben omdat de klas niet meewerkte. Dit had te maken met het willen verbeteren van de concentratie. Het zou zo kunnen dat de klas niet voldoende meegenomen is bij het traject van de leerling. Volgens Noordijk Dalton advies (z.j.), is het goed om mensen (medeleerlingen) te betrekken bij de veranderingen, zowel bij de plannen, als bij de uitvoering. Volgens hen is het ook belangrijk om ze zelf de gelegenheid te geven om hun eigen invulling te geven aan hun bijdrage. Afgevraagd kan worden of dit genoeg gedaan is. Als we naar de uitkomsten kijken lijkt dat dus niet altijd het geval.

5.2.3. Over de methode

Bij stap 1 van de methode 'Mission Possible' moet het doel worden geformuleerd. Dit wordt voornamelijk vormgegeven door de wondervraag te stellen. In het informatieboekje dat de onderzoeker gemaakt heeft en dat de medewerkers gekregen hebben voor de begeleiding bij de leerlingen is er veel uitgelicht over het SMART formuleren van doelen. Onder anderen met behulp van onderstaat figuur. Pameijer (2014) hamert ook op het zo SMART mogelijk formuleren van doelen en op het stellen van doelen die reëel zijn en te behalen zijn binnen een niet te lange termijn. De methode had hier in het werkboekje meer op kunnen wijzen. Wanneer dit zorgvuldiger was bekeken, was onderzocht en bekritiseerd, had daarmee vooraf ingeschat kunnen worden of het doel te behalen was. Hierdoor zou de kans op het niet behalen van een doel verkleint worden.

De methode 'Mission Possible' noemt een belangrijk uitgangspunt, dat ook bij paragraaf 1.1.4. genoemd wordt, namelijk dat praktisch alle problemen kunnen worden opgevat als vaardigheden die nog ontwikkeld moeten worden of aangescherpt moeten worden. In praktijk blijkt dat niet altijd zo te zijn. Zo is er een leerling geweest tijdens dit onderzoek die moeite had met het verwerken van een verlies. Deze leerling is er samen met de begeleider niet in geslaagd om het doel te behalen. Mogelijk omdat dit probleem moeilijk of niet om te zetten was in een vaardigheid. In het geval van verliesverwerking is het bevorderlijker om je te richten op het versterken van vaardigheden om beter met het verlies om te kunnen gaan en om rouwgevoelens te kunnen uiten (Foolen en van Rooijen, 2013). Ook de literatuur bekritiseert deze uitspraak omdat er ook gekeken moet worden naar de situatie van de leerling die het doel stelt, omdat de ene leerling wel in staat het doel te behalen en de andere leerling niet. Er zijn drie factoren die invloed hebben op het wel of niet behalen van een doel, namelijk: capability, opportunity en motivation. Capability staat voor de bekwaamheid van de persoon om een taak uit te kunnen voeren. Opportunity is de mogelijkheid om een soort gedrag te kunnen vertonen. En tot slot motivatie, waarbij je moet kijken naar twee soorten: reflectieve motivatie (denk hierbij aan het plannen van gedrag, het vervolgens uitvoeren en het evalueren), en automatische motivatie (waarbij emoties je motivatie kunnen verhogen wanneer je trots bent of juist erg gefrustreerd).

Figuur 4. Doelen SMART formuleren

S	Specifiek	WAT?	Ik weet precies wat ik wil bereiken.
M	Meetbaar	WAARAAN?	Ik weet precies waaraan ik kan merken of het resultaat bereikt is.
A	Acceptabel	WAAROM?	Ik weet waarom ik deze doelstelling wil bereiken.
R	Realistisch	WELKE?	Ik weet welke haalbare acties ik onderneem om mijn doel te bereiken.
T	Tijdgebonden	WANNEER?	Ik weet duidelijk wanneer ik begin en wanneer mijn doel bereikt moet zijn.

5.3. Aanbevelingen

5.3.1. Aanbevelingen over de voorbereiding

Aan de opdrachtgever wordt aanbevolen om de methode 'Mission Possible' in te zetten in de TOM-klas. Dit heeft voordelen voor het team, dit biedt een uitkomst voor de leerlingen omdat de methode effectief lijkt en bijdraagt aan het behalen van de doelen, de methode is gebruiksvriendelijk en stemt zowel de leerling als de medewerkers positief. Voordat de methode toegepast kan worden wordt de opdrachtgever wel aanbevolen om de volgende gegevens vooraf goed in kaart te brengen.

- Bekijk goed wie de leerling is. Welk niveau heeft de leerling, dit kan van invloed zijn op de mate van op zichzelf kunnen reflecteren. Uit ervaring is gebleken dat de methode minder goed toepasbaar is bij leerlingen met een basis niveau.
- Bekijk het doel. Onderzoek of de leerling in staat is om zijn of haar doel te behalen, gelet op capability, opportunity en motivation. Probeer ook aan het begin van het traject het doel goed SMART te formuleren. Hierdoor wordt inzichtelijk of het doel wel of niet te behalen is.
- Bekijk goed wat het probleem is. Probeer in kaart te krijgen wat de omvang en de ernst van de problematiek is en kijk op basis daarvan of de interventie goed toe te passen is.
- Bekijk goed wat de omgeving van de leerling is. Betrek anderen (klasgenoten, leerkrachten, ouders) bij de veranderingen die plaats gaan vinden (denk aan het plannen én de uitvoering). Probeer er samen met hen uit te komen wat hun rollen kunnen zijn in het traject van de leerling.

5.3.2. Aanbevelingen over de methode

Mochten de medewerkers deze methode in gaan zetten dan zou de onderzoeker de medewerkers aanbevelen om nog een goed naar het werkboekje te kijken en om daar eventueel aanpassingen in aan te brengen. Wellicht kunnen zij op basis van de resultaten bij dit onderzoek een eigen werkboekje samenstellen. Hierbij kunnen stap 4 en stap 9 bijvoorbeeld weggelaten kunnen worden. Hierdoor vervallen het symbool en het logboekje. Ook is het goed om de vragen per stap nog eens goed na te kijken. Opgevallen is dat sommige vragen meerdere keren gesteld worden (op andere manieren) en dit werd als vervelend ervaren. Verder is het werken met een werkboekje goed bevallen door zowel de leerlingen als door de medewerkers, dus het is aan te raden hier in ieder geval mee te blijven werken.

5.3.3. Aanbevelingen over de uitvoering.

Probeer als begeleider van de leerling de rol van coach op je te nemen. Dit is tijdens het onderzoek al aanbevolen en de methode schrijft dit ook voor. De leerling moet er niet alleen voor staan; als begeleider heb je een coachende rol wat gelijk staat aan een begeleidende rol. Coaching is resultaatgericht, met een beginpunt en een eindpunt en tussen die twee punten een leerproces. Coaching is vooral een succesfactor wanneer de coach goed aansluit bij de coaché en de interactie met elkaar goed is. Een TP-professional zou daarbij uitkomsten kunnen bieden, door het trainen van de medewerkers en hen zo te helpen om deze rol aan te nemen.

5.3.4. Aanbevelingen voor een vervolgonderzoek

Voor een vervolgonderzoek kan de organisatie twee dingen doen. Allereerst kan de organisatie dezelfde methode laten onderzoeken maar dan veel gedetailleerder. Er kan gekeken worden welke aanpassingen de methode nodig heeft waardoor het ook toegepast kan worden bij de basis leerling, en wat andere succes- en belemmerende factoren zijn. Ook kan de effectiviteit nog verder nader

onderzocht worden door gebruik te maken van een controle groep. Bij deze controlegroep wordt de interventie niet verricht. Op deze manier kan worden uitgesloten dat een waargenomen effect niet te wijten is aan spontane veranderingen. Belangrijk is dat de controlegroep in samenstelling erg lijkt op de groep waarbij de interventie wordt toegepast. Om dit onderzoek betrouwbaarder te maken kan men onderzoeken vanuit triangulatie. Met andere woorden, bekijk dingen vanuit meerdere opzichten. Je gebruikt hierbij verschillende manieren om gegevens te verzamelen. De eerste stap hierbij kan bijvoorbeeld een observatie zijn. Hierna kan de onderzoeker in gesprek gaan met de proefpersoon om te kijken in hoeverre de observaties kloppen (Harinck en Harinck, 2013).

Daarnaast kan de organisatie kiezen voor een ander vervolgonderzoek. Namelijk naar een andere methode. In de voorbereiding naar dat onderzoek kan er gekeken worden naar een methode die ook goed aan lijkt te sluiten bij de TOM-klas en naar de vraagstelling daarbij. De onderzoeker kan dan voor deze methode een soortgelijk onderzoek uitvoeren om te kijken of deze methode uitkomsten biedt voor de TOM-klas medewerkers en of deze effectief lijkt bij de trajecten met de leerlingen. Ook hierbij is het goed om te kijken wat de ervaringen zijn met het werken met deze methode. Voor dit laatste type vervolgonderzoek is een plan van aanpak geschreven en deze is terug te vinden in de bijlage.

Methodiek is dus een hele mooie manier om structuur te kunnen bieden aan de manier van werken binnen een school, wanneer er bijvoorbeeld begeleiding gegeven wordt aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. Echter blijft methodiek gebaseerd op gemiddelden. Bekijk altijd per leerling of per probleem of de methode ook daadwerkelijk uitkomsten kan bieden, zodat je teleurstellingen voorkomt. Ieder persoon is immers uniek.

Bronnenlijst

- AOC, (z.j.). *Meemaak krant*. Geraadpleegd op: <https://www.aoc-oost.nl/static/default/files/media/images/Homepage/Meemaakkranten/Enschede.pdf>
- AOC Oost, (z.j.). *Schoolplan 2014-2017*. Geraadpleegd op: <https://www.aoc-oost.nl/static/default/files/documents/pdf/Vmbo/Enschede/Schoolplan%20Enschede%202014-17%20definitief.pdf>
- Baard, M. (2014). *Schoolwide Positive Behavior Support (SWPBS)*. Geraadpleegd op: <http://wij-leren.nl/school-wide-positive-behavior-support.php>
- Baard, M. (2014). *Interventie bij gedragsproblemen - De Eerste Stap*. Geraadpleegd op: <http://wij-leren.nl/interventies-bij-gedragsproblemen.php>
- Bannink, F.P. (2010). *Oplossingsgericht werken*. Geraadpleegd op: http://www.fredrikebannink.com/bannink/wp-content/uploads/2011/03/Art_Oplossingsgerichte_therapie_GZ_Psychologie.pdf
- Bartelink, C. (2011). *Oplossingsgerichte therapie*. Geraadpleegd op: https://www.researchgate.net/profile/Cora_Bartelink/publication/266867689_Oplossingsgerichte_therapie/links/54d9e2170cf24647581fb084.pdf
- Bellaard, H. (2013). *Jongeren weer op de rails*. Geraadpleegd op: <OwaStorableObject type="Conversations" version="1" denyCopy="false" denyMove="false"><Conversations FolderId="LgAAAACFJpcokhXDQLADQlcY6UBgAQBH9PDPhEWtSlmj6SCLRZERAAAAvw5eAAAB" IsCrossFolder="false"><Item ItemId="CID.F3MCqRqsQWugcxOJJOQyUA==.LgAAAACFJpcokhXDQLADQlcY6UBgAQBH9PDPhEWtSlmj6SCLRZERAAAAvw5eAAAB.wSAAAAC/DloAAAAAd81DAQAAAA=" ItemType="IPM.Conversation"/></Conversations></OwaStorableObject>
- Beroepsvereniging van Zorgprofessionals, (z.j.). *Alles over het werken met het zorg(leef)plan*. Geraadpleegd op: <https://assortiment.bsl.nl/files/56e05f1b-c157-4428-9587-93f6e6a38840/9789036805872proefhoofdstuk.pdf>
- Beumer-Peeters, C. (2010). *Mission Possible. Kids' Skills voor jongeren*. Amsterdam: Nelissen
- Boendermaker, L. (2008). *Wat werkt bij jeugdigen met gedragsstoornissen*. Geraadpleegd op: http://kcco.nl/doc/kennisbank/wat_werkt_gedragsstoornissen.pdf
- Centrum voor jeugd en gezin, (z.j.). Geraadpleegd op: <https://www.cjgalphenaandenrijn.nl/pagina/basis-schoolkind/opvang-en-onderwijs/problemen-op-school/leerproblemen/570561>
- Corcoran, J. (2006). *A comparison group study of solution-focused therapy versus "treatment-as-usual" for behavior problems in children*. Geraadpleegd op: https://www.researchgate.net/publication/240591088_A_Review_of_the_Research_on_Solution-Focused_Therapy

- Daamen, W. en Ince, D. (2014). *Wat werkt bij het bevorderen van een positieve ontwikkeling van de jeugd?* Geraadpleegd op: <http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-bij-het-bevorderen-van-een-positieve-ontwikkeling-van-jeugdigen.pdf>
- De jutters, (z.j.). Geraadpleegd op: <https://www.dejutters.com/problemen/gedragsstoornis>
- Foolen, N. en Rooijen van, K. (2013). *Wat werkt bij rouwverwerking.* Geraadpleegd op: [https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/\(311053\)-nji-dossierDownloads-Watwerkt_Rouw.pdf](https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/(311053)-nji-dossierDownloads-Watwerkt_Rouw.pdf)
- Foolen, N., Ince, D., Baat de, M. en Daamen, W. (2013). *Wat werkt bij gedragsproblemen en gedragsstoornissen.* Geraadpleegd op: http://www.opvoedingsondersteuning.info/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/WatWerkt_Gedragsstoornissen.pdf
- Furman, B. (2006). *De methode Kids' Skills. Op speelse wijze vaardigheden ontwikkelen bij kinderen.* Amsterdam: Nelissen
- GGZ groep, z.j.. Geraadpleegd op: <https://www.ggzgroep.nl/behandeling/cognitieve-gedragstherapie>
- Harinck, F.J.H. en Harinck, F. (2013) *Basisprincipes praktijkonderzoek.* Antwerpen: Maklu
- Henkens, L. (2011). *Opbrengsten maak er werk van.* Geraadpleegd op: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:qRK2jo18ZcAJ:https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/brochures/2011/01/01/brochure-opbrengsten-maak-er-werk-van+&cd=1&hl=nl&ct=clnk&gl=nl>
- Houg-Vogelaar, H. (2011). *Mission (Im)Possible.* Geraadpleegd op: file:///C:/Users/gebruiker/Downloads/Vogelaar_H.Q.-Zaamslag_-_2011.pdf
- Jong, W. de (2010) *Gedrag is meer dan je ziet! – Wat iedere leerkracht moet weten over gedragsproblemen en –stoornissen.* Amersfoort: Wilco
- KCCO, (2007). Geraadpleegd op: http://www.kcco.nl/werk_en_handicap/leerproblemen
- Kenniscentrum CrossOver, (2012). *Leerproblemen.* Geraadpleegd op: http://www.kcco.nl/werk_en_handicap/leerproblemen
- Korrelatie, (z.j.). Geraadpleegd op: <https://www.korrelatie.nl/onderwerpen/gedragsstoornissen-en-ontwikkelingsstoornissen/gedragsstoornissen/>
- Kuiper, J. en Zijsling, P. (2016). *Methodisch handelen inzichtelijk.* Geraadpleegd op: https://www.boomhogeronderwijs.nl/documenten/9789089538277_inkijkexemplaar.pdf
- Leau, (z.j.). *Succesvol doelen behalen.* Geraadpleegd op: http://www.leau.nl/wpcontent/themes/blockmagazine/leau_whitepaper_2.pdf
- Loon van, D., Meulen van der, B., Minnaert, A. (2015). *Effectonderzoek in de gedragswetenschappen. Een introductie.* Antwerpen: Garant

- Malmberg, (z.j.). *brochure opbrengstgericht werken met Malmberg*. Geraadpleegd op:
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ZB8ODCns6uMJ:www.malmberg.nl/web/file%3Fuuid%3Dd69b1e7e-798e-4e08-b5f9-e1325b906464%26owner%3D0d269d67-0f3e-47c1-8ded-95c9bbb94748%26contentid%3D10988+&cd=1&hl=nl&ct=clnk&gl=nl>
- Movisie, (2014). *Procesevaluatie bij de beoordeling van interventies Informatieblad*. Geraadpleegd op:
https://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/Databank/Factsheet%20procesevaluatie.pdf
- Nederlands Jeugd Instituut, (z.j.). *Soorten effectonderzoek*. Geraadpleegd op:
<http://www.nji.nl/Soorten-effectonderzoek>
- Nji, z.j.. *Het belang van gevalideerd en gestandaardiseerde instrumenten*. Geraadpleegd op:
<https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Instrumenten/Het-belang-van-gevalideerde-en-gestandaardiseerde-instrumenten>
- Noordijk Dalton advies, (z.j.) Geraadpleegd op: <http://www.noordijkdaltonadvies.nl/verandertraject/>
- NVPA, z.j.. Geraadpleegd op: <http://www.nvpa.nl/algemeen/psychoanalytische-behandeling>
- Pameijer, N. (2014). *Handelingsgerichte diagnostiek en remedial teaching*. Geraadpleegd op:
<http://wij-leren.nl/hgw-onderwijsbehoeften.php>
- Passend onderwijs, (z.j.). Geraadpleegd op: <https://www.passendonderwijs.nl/over-passend-onderwijs/in-het-kort/>
- Peerling, W. (2006). *Hoe Breng Ik Mijn Kind Structuur bij*. Tielt: Uitgeverij Lanno
- Perkins, R. (2006). *The effectiveness of one session of therapy using a single-session therapy approach for children and adolescents with mental health problems*. Geraadpleegd op:
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1348/147608305X60523/abstract>
- Picapeda, (z.j.). Geraadpleegd op: <http://www.picapeda.nl/trainingen-en-workshops/eerste-stap-eendaagse-training>
- Prins, P. en Breat, C. (2014). *Handboek klinische ontwikkelingspsychologie*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- Remoortere, van C., Simons, J., Graef, de G., Bastiaens, J. (2009). *Tellen én meetellen in het hoger onderwijs*. Leuven: ACCO Uitgeverij
- Samenspel op de BSO, (z.j.). *Structureren en grenzen stellen*. Geraadpleegd op:
<http://www.samenspelopdebso.nl/handleiding/structureren-en-grenzen-stellen/>
- Steege van der, M. (2009). *Eindrapport met opbrengsten en aanbevelingen*. Geraadpleegd op:
http://www.capj.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Jeugdzorgaanbod_provincie_Utrecht.pdf
- SWV-vo-mhr, z.j.. *Het-Quintet-brochure-met-overzicht-van-leerlingkenmerken-bij-overgang-naar-VO-2004-2005*. Geraadpleegd op:
<http://www.swv-vo-mhr.nl/wp-content/uploads/2014/11/Het->

Quintet-brochure-met-overzicht-van-leerlingkenmerken-bij-overgang-naar-VO-2004-2005.pdf

Utwente, (z.j.). geraadpleegd op: <http://www.communique.utwente.nl/wp-content/uploads/2010/05/samenvatting-interview-observatie-en-enquete.doc>

Vegte v.d., G. (2015). *Oplossingsgericht werken met jongeren Mission Possible*. Geraadpleegd op: <http://www.centrumoplossingsgerichtwerken.nl/wp-content/uploads/2016/01/COW-Cursusmap-Oplossingsgericht-werken-met-jongeren-Mission-Possible.pdf>

Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek*. Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers

Visser, C., & Schlundt Bodien, G. (2008). *Paden naar oplossingen: De kracht van oplossingsgericht werken*. Schiedam: JustInTime Books.

Weerman, A. (2013). *Zes psychologische stromingen en één cliënt*. Amsterdam: Uitgeverij Boom Nelissen.

Westenberg – Wiersum, C. (2016). *Verantwoord Toetsen en Beoordelen met een rubric*. Geraadpleegd op: <https://dspace.ou.nl/bitstream/1820/7369/1/OWCWestenberg-Wiersum-10112016.pdf>

Bijlagen

Bijlage 1 - Eigenwerk verklaring

Ondergetekende:

Yasmin Nandpersad (326869)

verklaart ondubbelzinnig dat:

- 1) dit werkstuk eigen werk is en daarom geen inbreuk maakt op het auteursrecht van een ander,
- 2) alle gebruikte bronnen (waaronder internetpagina's) zijn voorzien van bronvermelding,
- 3) het verslag voor niet meer dan 5 % aan overgenomen passages uit 'werk van anderen' bevat.
- 4) dit verslag ook digitaal is ingeleverd via Safe Assign (Blackboard).

Plaats: Deventer

Datum: 16-10-2017

Handtekening:

N.B. Schending van bovengenoemde 'Eigen werkverklaring' wordt als fraude aangemerkt als bedoeld in Art. 19 OER.

Bijlage 2 - Evaluatieplan

Voor een vervolgonderzoek kan er gekozen worden om een andere methode te laten onderzoeken. Een voorbeeld van een methode die goed onderzocht zou kunnen worden is: 'De Eerste Stap'. Hieronder een korte uitleg over deze methode en een opzet voor het eventuele vervolgonderzoek.

'De Eerste Stap':

De methode die onderzocht wordt is 'De Eerste Stap'. Kort gezegd is de basis van het programma: het positief versterken van goed gedrag, het verminderen van ongewenst gedrag en het vergroten van de vaardigheden van de leerling (Picapedia, z.j.). Dit is niet alleen voordelig voor het kind zelf, maar ook de groep heeft hier iets aan. Ouders en school werken samen. Deze methode kan zowel op de basisschool als op de middelbare school worden toegepast. De methode 'De Eerste Stap' bestaat uit drie onderdelen. Als eerste bied het een screeningsprogramma, waarbij gekeken wordt of de leerlingen geschikt zijn voor de interventie. Vervolgens is er een klasprogramma, waarbij met een groen/roodspel de leerling op een simpele manier vaardigheden worden aangeleerd. Hierbij komt er een coach starten met de leerlingen, waarna de leerkracht het na een tijdje weer overneemt. Tot slot is er een thuisbasis-programma. Een coach blijft de leerkracht en ook de ouders tijdens het programma begeleiden (Picapedia, z.j.).

Bijbehorende oefeningen:

- Het maken van een gedragsfunctieanalyse, waarbij je jezelf afvraagt waar het gedrag vandaan komt. Dit kan worden vorm gegeven door het invullen van een ABC schema, waarbij je in het Nederlands gezegd gaat omschrijven wat er gebeurt, welk gedrag daarop volgt en wat vervolgens het gevolg is.
- Het doen van observaties.
- Het analyseren van probleemgedrag waarbij onderzocht wordt wanneer en waar het kind zich wél goed gedraagt. Wanneer doet het probleemgedrag zich dus niet voor? Wanneer lukt het het kind wél om gewenst gedrag te laten zien?
- De uitzonderingen bieden waardevolle aanknopingspunten voor oplossingen.
- In een pedagogisch handelingsplan worden deze oplossingen omgezet in doelen en beschreven in een concreet plan van aanpak.

Onderzoeksopzet:

Voorafgaand aan het onderzoek is het van belang dat het TOM-team zelf goed voorbereid is op de interventie. 'De Eerste Stap' bied hiervoor een coachtraining aan die één dag duurt. De training bestaat in de ochtend uit algemene theorie en achtergronden van het programma en in de middag volgt specifieke uitleg van het programma. De medewerkers krijgen hierbij een 'De Eerste Stap-kit', met handleidingen voor ouders en leerkrachten, een onderhoudsgids, diverse attributen voor het kind en nog veel meer. Naast deze workshop, waar de medewerkers zich individueel voor kunt inschrijven, is er ook een mogelijkheid om een workshop op locatie aan te vragen. Deze is geschikt voor het hele team.

Vervolgens moeten er voor het onderzoek een x aantal respondenten geworven worden. Er zou gekozen kunnen worden om de TOM-klas op te splitsen in een groep waarbij de interventie wordt toegepast en een groep die zal dienen als controle groep. De medewerkers kunnen een bepaalde tijd afspreken waarin ze de interventie zullen gaan toepassen. Voor de interventie is het goed om bij beide groepen een nulmeting te doen. vervolgens kan er na het afsluiten van de trajecten opnieuw

vragenlijsten kunnen worden afgenomen, ook dit maal bij beide groepen, die zal dienen als nameting.

De onderzoek kan deze gegevens analyseren en ik kaart proberen te brengen wat het effect is geweest van de methode en wat de ervaringen waren met het werken met deze methode.

Bijlage 3 – Vragenlijsten

Beginmeting - leerlingen

Voor het afstudeeronderzoek van Yasmin, willen wij in de TOM-klas onderzoeken of de methode 'Mission Possible' bijdraagt aan de begeleiding in de TOM-klas aan leerlingen zoals jij. De methode is een oplossingsgerichte manier van werken waarbij niet de focus ligt op het probleem maar juist op de oplossing. Met behulp van een stappenplan ga je samen met o.a. je begeleider proberen jouw doel te behalen. Een doel dat je aan het begin van het traject zal gaan stellen. In de komende 5 weken proberen wij jou zo op deze manier een stukje verder te helpen hier op school maar ook in je persoonlijke ontwikkeling.

Voor mijn onderzoek moet jij als leerling een vragenlijst invullen vóór je aan het traject begint en tot slot nog eentje na het afronden van het traject. Deze vragenlijsten zullen ongeveer 5 minuten duren. De informatie die je geeft zal anoniem verwerkt worden. Doormiddel van de vragenlijsten wordt o.a. in kaart gebracht waar je tegen aan loopt, hoe erg je daar last van hebt, hoe graag je dit op wil lossen en wat je verwachtingen zijn van de methode 'Mission Possible'. Bij de laatste vragenlijst, die je aan het einde gaat invullen, wordt gekeken hoeveel last je nog hebt van je probleem nu je eraan gewerkt hebt met de methode 'Mission Possible', en daarnaast wordt gevraagd wat je van het traject vond. Je deelname is vrijwillig, mocht je er dus na deze informatie vanaf zien dan ben je daar vrij in.

Voor meer informatie over het onderzoek kan je terecht bij Yasmin Nandpersad (ynandpersad@aoc-oost.nl)

Heel hartelijk dank dat je mee wilt werken aan het onderzoek naar de effectiviteit van de methode 'Mission Possible'. Probeer elke vraag te beantwoorden en wees zo eerlijk mogelijk. Het gaat om jouw mening en je kunt de vragen niet fout beantwoorden.

Voor je de vragenlijst gaat invullen heb ik je toestemming nodig om de gegevens te verwerken. Alle antwoorden zullen anoniem blijven en niemand zal kunnen achterhalen wat jij op de vragen hebt geantwoord. Ga jij er mee akkoord dat ik de gegevens gebruikt en anoniem verwerk?

- ☐ Ja, ik ga akkoord
- ☐ Nee, ik ga niet akkoord

Wat is je leerlingnummer? (deze zal alleen gebruikt worden om de eerste en de tweede vragenlijst aan elkaar te koppelen)

Wat is je geslacht?

Man

Vrouw

Wat is je leeftijd?

Tegen welk probleem loop jij aan?

In hoeverre heb jij last van het probleem waar je tegen aan loopt? (0= helemaal geen last, 10= heel veel last)

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Hoe vaak heb jij last van je probleem?

- ☐ Nooit
- ☐ Zelden
- ☐ Af en toe
- ☐ Vaak
- ☐ Altijd

Hoe graag wil jij het probleem oplossen?

- ☐ Helemaal niet
- ☐ Niet
- ☐ Een beetje
- ☐ Graag
- ☐ Heel graag

Hoe heb je tot nu toe je probleem proberen op te lossen?

Wat is jouw doel?

In hoeverre heb jij jouw doel al behaald?

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Wat heb jij nodig om jouw doel te halen?

☐ Een goede begeleider	☐ Supporters/hulp van anderen
☐ Een goed plan	☐ Een doel voor mezelf
☐ Het werken volgens stappen	☐ Een logboek of dagboekje
☐ Nieuwe inzichten	☐ Een beloning

Ken je de methode 'Mission Possible' al?

- ☐ Ja, die ken ik
- ☐ Nee, nog nooit van gehoord

Indien ja, wat vind je van de methode?

- ☐ Het is helemaal geen leuke methode
- ☐ Het is geen leuke methode
- ☐ Het is een leuke methode
- ☐ Het is een hele leuke methode

Denk je dat Mission Possible je kan helpen om je probleem op te lossen?

- ☐ Nee, dat denk ik totaal niet
- ☐ Nee, dat denk ik niet
- ☐ Ik zou het niet weten
- ☐ Misschien kan het me helpen
- ☐ Ja, ik denk dat het mij wel gaat helpen

Wat verwacht je van het werken met 'Mission Possible'?

Einde van de vragenlijst! Heel erg bedankt voor het invullen, je hebt Yasmin een stukje verder geholpen met haar onderzoek. Ga eventueel terug naar je begeleider.

Beginmeting - medewerkers

Voor mijn afstudeeronderzoek, willen wij als team in de TOM-klas onderzoeken of de methode 'Mission Possible' bijdraagt aan de begeleiding in de TOM-klas. De methode is een oplossingsgerichte manier van werken waarbij niet de focus ligt op het probleem maar juist op de oplossing. Met behulp van een stappenplan ga je samen met een leerling proberen hun doel te behalen. Een doel dat aan het begin van het traject gesteld wordt. In de komende 5 weken proberen wij de leerling zo op deze manier een stukje verder te helpen hier op school maar ook bij hun persoonlijke ontwikkeling.

Voor mijn onderzoek moet jij als TOM-klas medewerker een vragenlijst invullen vóór de trajecten starten en tot slot nog eentje na het afronden van deze trajecten. Deze vragenlijsten zullen ongeveer 8 minuten duren. De informatie die je geeft zal anoniem verwerkt worden. Doormiddel van de vragenlijsten wordt o.a. in kaart gebracht waar je als medewerker tegen aan loopt, waar het team tegen aan loopt volgens jouw mening, hoe graag je dit op wil lossen, wat de situatie nu is bij het team en wat je verwachtingen zijn van de methode 'Mission Possible'. Bij de laatste vragenlijst, die je aan het einde gaat invullen, wordt gekeken wat dit onderzoek voor jullie als team heeft opgebracht en of de ervaringen met het werken met de methode 'Mission Possible' positief zijn geweest.

Voor meer informatie over het onderzoek kan je terecht bij Yasmin Nandpersad (ynandpersad@aoc-oost.nl)

Heel hartelijk dank dat je mee wilt werken aan het onderzoek naar de effectiviteit van de methode 'Mission Possible'. Probeer elke vraag te beantwoorden en wees zo eerlijk mogelijk. Het gaat om jouw mening en je kunt de vragen niet fout beantwoorden.

Voor je de vragenlijst gaat invullen heb ik je toestemming nodig om de gegevens te verwerken. Alle antwoorden zullen anoniem blijven en niemand zal kunnen achterhalen wat jij op de vragen hebt geantwoord. Ga jij er mee akkoord dat ik de gegevens gebruikt en anoniem verwerk?

- ☐ Ja, ik ga akkoord
- ☐ Nee, ik ga niet akkoord

Wordt er op dit moment een methode gehanteerd in de TOM-klas?

- ☐ Ja, wij werken volgens een methode
- ☐ Nee, wij werken niet volgens een methode

Indien nee; heb jij als TOM-klas medewerker behoefte aan het werken volgens een methode?

- ☐ Ja, ik zou wel graag willen werken volgens een methode
- ☐ Nee, ik zou niet volgens een methode willen werken

Licht je antwoord hierboven toe

Welke onderdelen van methodiek spreken je met name aan? Kies er 3

- ☐ Het in kaart brengen van het probleem/de situatie
- ☐ Het bepalen van een doel
- ☐ Het betrekken van betrokkenen
- ☐ Het uitvoeren van een interventie
- ☐ Het werken volgens een stappenplan
- ☐ Het bereiken van resultaten
- ☐ Het evalueren van het traject

In hoeverre is dit nu van toepassing binnen het TOM-team volgens jou:

	Helemaal niet	Niet	Een beetje	Wel	Helemaal wel
Het werk is overdraagbaar	☐	☐	☐	☐	☐
Het werk is inzichtelijk	☐	☐	☐	☐	☐
Het werk is gestructureerd	☐	☐	☐	☐	☐
Er is een samenwerking binnen het team mogelijk	☐	☐	☐	☐	☐
Er is een intervisie mogelijkheid	☐	☐	☐	☐	☐

Ken je de methode 'Mission Possible' al?

- ☐ Ja, die ken ik
- ☐ Nee, nog nooit van gehoord

Indien ja, wat vind je van de methode?

- ☐ Het is helemaal geen leuke methode
- ☐ Het is geen leuke methode
- ☐ Het is een leuke methode
- ☐ Het is een hele leuke methode

Denk je dat Mission Possible toegepast kan worden in de TOM-klas?

- ☐ Nee, dat denk ik totaal niet
- ☐ Nee, dat denk ik niet
- ☐ Ja, misschien kan het toegepast worden
- ☐ Ja, ik denk dat het toegepast kan worden
- ☐ Ik zou het niet weten

Wat verwacht je van het werken met 'Mission Possible'?

Einde van de vragenlijst! Heel erg bedankt voor het invullen, je hebt Yasmin een stukje verder geholpen met haar onderzoek.

Eindmeting - leerlingen

Voor het afstudeeronderzoek van Yasmin, willen wij in de TOM-klas onderzoeken of de methode 'Mission Possible' bijdraagt aan de begeleiding in de TOM-klas aan leerlingen zoals jij. De methode is een oplossingsgerichte manier van werken waarbij niet de focus ligt op het probleem maar juist op de oplossing.

Voor mijn onderzoek heb jij als leerling een vragenlijst ingevuld vóór je aan het traject bent begonnen. Nu volgt er nog eentje na het afronden van het traject. Deze vragenlijst zal ook ongeveer 5 minuten duren. De informatie die je geeft zal anoniem verwerkt worden. Doormiddel van deze vragenlijst wordt o.a. in kaart gebracht of je nu nog steeds tegen het probleem aan loopt dat je voor 'Mission Possible' hebt aangegeven, hoe erg je daar nu nog last van hebt, wat je van de methode 'Mission Possible' vond en of je het bijvoorbeeld zou aanbevelen aan anderen.

Voor meer informatie over het onderzoek kan je terecht bij Yasmin Nandpersad (ynandpersad@aoc-oost.nl)

Heel hartelijk dank dat je deze vragenlijst gaat invullen. Probeer elke vraag te beantwoorden en ben zo eerlijk mogelijk. Het gaat om je mening en je kunt de vragen niet fout beantwoorden.

Voor je de vragenlijst gaat invullen heb ik je toestemming nodig om de gegevens te verwerken. Alle antwoorden zullen anoniem blijven en niemand zal kunnen achterhalen wat jij op de vragen hebt geantwoord. Ga jij er mee akkoord dat ik de gegevens gebruikt en anoniem verwerk?

- ☐ Ja, ik ga akkoord
- ☐ Nee, ik ga niet akkoord

Wat is je leerlingnummer? (deze wordt alleen gebruikt om de eerste en de tweede vragenlijst te koppelen)

Wat is je geslacht?

- ☐ Man
- ☐ Vrouw

Wat is je leeftijd?

Waar liep je tegen aan?

In hoeverre heb jij daar nu nog last van, ná het traject met Mission Possible?

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Hoe vaak heb jij daar nu nog last van?

- ☐ Nooit
- ☐ Zelden
- ☐ Af en toe
- ☐ Vaak
- ☐ Altijd

Welk doel had je?

In hoeverre is je doel nu behaald?

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Wat heeft voor gezorgd dat je jouw doel wel/niet gehaald hebt?

Wat vond je van de methode Mission Possible?

- ☐ Ik vond de methode helemaal niet leuk
- ☐ Ik vond de methode niet leuk
- ☐ Ik vond de methode een beetje leuk
- ☐ Ik vond de methode leuk
- ☐ Ik vond de methode heel erg leuk

In hoeverre heeft de methode Mission Possible geholpen om je doel te behalen?

- ☐ Het heeft helemaal niet geholpen
- ☐ Het heeft niet geholpen
- ☐ Het heeft een beetje geholpen
- ☐ Het heeft me wel geholpen
- ☐ Het heeft me heel erg geholpen

Licht je antwoord toe

Zijn je verwachtingen uit gekomen?

- ☐ Nee, het is veel minder dan ik had verwacht
- ☐ Nee, het is niet wat ik er van had verwacht
- ☐ Het is wel wat ik er van had verwacht
- ☐ Het is leuker dan ik had verwacht
- ☐ Het is veel leuker dan ik had verwacht

Wat vond je van het werkboekje dat je samen met je begeleider hebt ingevuld?

- ☐ Ik vond het werkboekje helemaal niet leuk/handig
- ☐ Ik vond het werkboekje niet leuk/handig
- ☐ Ik vond het werkboekje een beetje leuk/handig
- ☐ Ik vond het werkboekje leuk/handig
- ☐ Ik vond het werkboekje heel leuk/handig

Welke stappen vond je leerzaam?

☐ Stap 1: Het doel	☐ Stap 7: Schalen
☐ Stap 2: Voordelen	☐ Stap 8: Actie
☐ Stap 3: Support	☐ Stap 9: Log
☐ Stap 4: Symbool	☐ Stap 10: Tegenslag
☐ Stap 5: Vertrouwen	☐ Stap 11: Succes vieren
☐ Stap 6: Hulpbronnen	

Als je iets kon veranderen aan het traject van de afgelopen tijd, wat zou dat dan zijn?

Zou je de methode Mission Possible aan anderen aanbevelen?

- ☐ Nee ik zou het totaal niet aanbevelen
- ☐ Nee ik zou het niet aanbevelen
- ☐ Ik zou het misschien aanbevelen
- ☐ Ik zou het wel aanbevelen
- ☐ Ik zou het heel erg aanbevelen

Wat vind jij van de periode waarin jij de methode 'Mission Possible' gedaan hebt?

- ☐ Veel te lang
- ☐ Te lang
- ☐ Precies goed
- ☐ Te kort
- ☐ Veel te kort

Is jouw inzicht op je eigen gedrag veranderd door de methode 'Mission Possible'? Met andere woorden: kijk jij nu anders naar dingen door wat je de afgelopen tijd geleerd hebt?

- ☐ Nee, mijn inzicht is totaal niet veranderd
- ☐ Nee, mijn inzicht is niet veranderd
- ☐ Het is hetzelfde gebleven
- ☐ Ja, mijn inzicht is veranderd
- ☐ Ja, mijn inzicht is totaal veranderd

Licht je antwoord hierboven toe

Einde van de vragenlijst! Heel erg bedankt voor het invullen. Ga eventueel terug naar je begeleider.

Eindmeting - medewerkers

Voor mijn afstudeeronderzoek, willen wij als team in de TOM-klas onderzoeken of de methode 'Mission Possible' bijdraagt aan de begeleiding in de TOM-klas. De methode is een oplossingsgerichte manier van werken waarbij niet de focus ligt op het probleem maar juist op de oplossing. Met behulp van een stappenplan ga je samen met een leerling proberen hun doel te behalen. Een doel dat aan het begin van het traject gesteld wordt. In de komende 5 weken proberen wij de leerling zo op deze manier een stukje verder te helpen hier op school maar ook bij hun persoonlijke ontwikkeling.

Voor mijn onderzoek moet jij als TOM-klas medewerker een vragenlijst invullen vóór de trajecten starten en tot slot nog eentje na het afronden van deze trajecten. Deze vragenlijst zal ongeveer 8 minuten duren. De informatie die je geeft zal anoniem verwerkt worden. Bij deze laatste vragenlijst wordt gekeken wat dit onderzoek voor jullie als team heeft opgebracht en of de ervaringen met het werken met de methode 'Mission Possible' positief zijn geweest.

Voor meer informatie over het onderzoek kan je terecht bij Yasmin Nandpersad (ynandpersad@aoc-oost.nl)

Heel hartelijk dank dat je mee wilt werken aan het onderzoek naar de effectiviteit van de methode 'Mission Possible'. Probeer elke vraag te beantwoorden en wees zo eerlijk mogelijk. Het gaat om jouw mening en je kunt de vragen niet fout beantwoorden.

Voor je de vragenlijst gaat invullen heb ik je toestemming nodig om de gegevens te verwerken. Alle antwoorden zullen anoniem blijven en niemand zal kunnen achterhalen wat jij op de vragen hebt geantwoord. Ga jij er mee akkoord dat ik de gegevens gebruikt en anoniem verwerk?

- ☐ Ja, ik ga akkoord
- ☐ Nee, ik ga niet akkoord

Welke onderdelen van methodiek spreken je aan?

- ☐ Het in kaart brengen van het probleem/de situatie
- ☐ Het bepalen van een doel
- ☐ Het betrekken van betrokkenen
- ☐ Het uitvoeren van een interventie
- ☐ Het werken volgens een stappenplan
- ☐ Het bereiken van resultaten
- ☐ Het evalueren van het traject

In hoeverre is dit nu van toepassing binnen het TOM-team volgens jou:

	Helemaal niet	Niet	Een beetje	Wel	Helemaal wel
Het werk is overdraagbaar	☐	☐	☐	☐	☐
Het werk is inzichtelijk	☐	☐	☐	☐	☐
Het werk is gestructureerd	☐	☐	☐	☐	☐
Er is een samenwerking binnen het team mogelijk	☐	☐	☐	☐	☐
Er is een intervisie mogelijkheid	☐	☐	☐	☐	☐

Wat vond je van de methode 'Mission Possible'?

- ☐ Het is helemaal geen bruikbare methode
- ☐ Het is geen bruikbare methode
- ☐ Het is een bruikbare methode
- ☐ Het is een hele bruikbare methode

Denk je dat 'Mission Possible' toegepast kan worden in de TOM-klas?

- ☐ Nee, dat denk ik totaal niet
- ☐ Nee, dat denk ik niet
- ☐ Ja, misschien kan het toegepast worden
- ☐ Ja, ik denk dat het toegepast kan worden
- ☐ Ik zou het niet weten

Licht je antwoord hierboven toe:

Zijn je verwachtingen over het werken met 'Mission Possible' uitgekomen?

- ☐ Ja, mijn verwachtingen zijn uitgekomen
- ☐ Nee, mijn verwachtingen zijn niet uitgekomen

Licht je antwoord hierboven toe:

Wat vond je van het werkboekje dat je samen met de leerlingen hebt ingevuld?

- ☐ Ik vond het werkboekje helemaal niet leuk/handig
- ☐ Ik vond het werkboekje niet leuk/handig
- ☐ Ik vond het werkboekje een beetje leuk/handig
- ☐ Ik vond het werkboekje leuk/handig
- ☐ Ik vond het werkboekje heel leuk/handig

Welke stappen vond je leuk?

☐ Stap 1: Het doel	☐ Stap 7: Schalen
☐ Stap 2: Voordelen	☐ Stap 8: Actie
☐ Stap 3: Support	☐ Stap 9: Log
☐ Stap 4: Symbool	☐ Stap 10: Tegenslag
☐ Stap 5: Vertrouwen	☐ Stap 11: Succes vieren
☐ Stap 6: Hulpbronnen	

Als je iets kon veranderen aan het traject van de afgelopen tijd, wat zou dat dan zijn?

Zou je de methode 'Mission Possible' aan anderen aanbevelen?

- ☐ Nee ik zou het totaal niet aanbevelen
- ☐ Nee ik zou het niet aanbevelen
- ☐ Ik zou het misschien aanbevelen
- ☐ Ik zou het wel aanbevelen
- ☐ Ik zou het heel erg aanbevelen

Wat vind jij van de periode waarin je gewerkt hebt met de methode 'Mission Possible'?

☐ Veel te lang	☐ Te kort
☐ Te lang	☐ Veel te kort
☐ Precies goed	

Licht je antwoord toe

Einde van de vragenlijst! Heel erg bedankt voor het invullen, je hebt Yasmin een stukje verder geholpen met haar onderzoek.

Mission Possible

Informatieboekje voor de medewerkers

Uitwerking methode voor TOM-klas medewerkers n.a.v. Afstudeeropdracht Yasmin

Inleiding

Op dit moment wordt er in de Traject Op Maat klas, vanaf nu genoemd TOM-klas, geen methodiek gehanteerd. Door het ontbreken van een methodiek, is de structuur in de begeleiding niet altijd duidelijk. Op dit moment werken de medewerkers van de TOM-klas wel met plannen van aanpak, met als uitgangspunt: doelen behalen, maar over hoe die doelen behaald worden en wat daarvoor nodig is, bestaat er geen opzichzelfstaand plan. Die behoefte is er wel en ik probeer daarvoor een oplossing te bieden.

Iedere medewerker binnen deze klas heeft een andere achtergrond met een eigen expertise. Deze diversiteit van kennis is een meerwaarde maar aan de andere kant heeft dit ook een nadeel. Dit komt tot uiting in de diverse vormen van begeleiding van de leerlingen in die TOM-klas.

In dit boekje zal ik dieper ingaan op de vraag van de opdrachtgever, de mogelijke oorzaken van die vraag, eventuele oplossingen maar ook de relevantie en mogelijkheden met de uitkomsten bespreek ik. Daarnaast concretiseer ik de opdracht en geef ik jullie handvaten om de komende tijd aan de slag te gaan. Ik geef voorbeelden, tips & tricks, voorschriften en informatie. Allemaal terug te vinden in dit boekje. In de bijlagen staan de vragenlijsten.

De theorie

Oplossingsgericht denken

Nog niet zo heel lang geleden werkten we in de psychologie en in de opvoeding vanuit een model dat erop gericht was te kijken naar *tekortkomingen en onvolkomenheden* in het menselijk gedrag. We hielden ons vooral bezig met het onderzoeken van de mogelijke oorzaken en het repareren van schade ontstaan door trauma's en aangeboren afwijkingen. In de opvoeding lag de nadruk vooral op conditionering, het afleren van ongewenst gedrag. Dit werd voornamelijk bereikt door middel van straffen. Er werd weinig onderzoek gedaan naar gezond menselijk functioneren. Oplossingen werden meestal gezocht in het proberen af te leren van het negatieve gedrag. Als gevolg daarvan wisten we over het gewenste, gezonde gedrag eigenlijk nog steeds relatief weinig. Gelukkig zien we in deze manier van denken en werken de laatste jaren ontwikkeling.

Eigenlijk zijn de basisprincipes van het oplossingsgerichte model betrekkelijk eenvoudig. In plaats van te focussen op het probleem van een leerling, zal de begeleider zich concentreren op vragen naar uitzonderingen en aanwijzingen van al aanwezige verbetering. Geen enkel probleem doet zich immers altijd voor. Het is de taak van de begeleider de leerling te helpen bij het definiëren van de gewenste doelen die de bestaande problemen verbeteren. De begeleider zal samen met de leerling elke indicatie van al aanwezige verbetering proberen te identificeren. Een goede manier om dat te bereiken is uit te vinden wat er precies gebeurt op de momenten dat het probleem zich niet voordoet.

Er wordt dus een analyse gemaakt van de situaties waarin het goed gaat. Dit staat lijnrecht op de werkwijze waaraan nog door veel mensen de voorkeur wordt gegeven. Het is immers nog bijna overal de gewoone om te analyseren wat er verkeerd is gegaan. De begeleider helpt de leerling bij het ontdekken van hulpbronnen en alle andere informatie die hem kan helpen zijn doelen te bereiken. Hulpbronnen zijn alle eigenschappen en kwaliteiten waarover iemand beschikt en zijn eerder ervaringen. Het oplossingsgerichte model gaat ervan uit dat leerlingen alle hulpbronnen al bezitten die nodig zijn om hun problemen op te lossen, maar dat zij zich daarvan alleen nog niet bewust zijn en ze niet kunnen toepassen. De begeleider helpt de leerling zich van deze kwaliteiten en informatie bewust te worden en nodigt hem uit dit nieuwe bewustzijn in praktijk te brengen. Zo kan de leerling zelf de gewenste veranderingen bewerkstelligen.

Problemen versus oplossingen

	Probleemgericht	Oplossingsgericht
Praten over	Wat gaat fout? Wiens fout is het? Wat is de oorzaak? Wat kan niet?	Wat gaat goed? Wat werkt? Wat kan anders? Wat is het doel? Wat kan wel?
Focus	Het verleden Denken Waarom?	De toekomst Doen Hoe?
Reactie op suggesties	Ja,... maar Gebreken Tekortkomingen	Ja,...en Middelen Capaciteiten
Gevoel	Gefrustreerd, verdedigend Aarzelend Weinig energie	Geïnspireerd Enthousiast Veel energie
Resultaat	Geen actie	Actie en verandering

De zes belangrijkste soorten oplossingsgerichte vragen:

1. Vragen naar veranderingen vóór het eerste gesprek
2. Vragen naar het doel
3. De tot verdieping uitnodigende vragen: “en wat nog meer?”
4. Vragen naar de uitzonderingen
5. Schaalvragen
6. De vraag naar hulpbronnen, competenties waarover de cliënt al beschikt

De methode Mission Possible

De stappen

Zoals gezegd werkt de methode 'Mission Possible' volgens een stappenplan. Dit zijn 11 stappen waarbij je bij stap 1 een doel stelt en je bij stap 11 als het goed is het doel hebt behaald. Hieronder een kort overzichtje van de stappen en wat het ongeveer inhoudt. Hoe het verder uitgewerkt kan worden door jou als begeleider wordt later aandacht besteed, verderop in het boekje onder 'uitwerking'.

Nog voor de stappen van de methode zou je kunnen stellen dat er nog een stap 0 is. Deze stap omvat de klantrelatie. Dit vormt de basis voor motivatie, vertrouwen en de mogelijkheid tot samenwerking.

1. Doel

Wat wil je leren of waar wil je beter in worden? Het Mission Possible programma begint met de toekomst. De leerling wordt gevraagd zichzelf voor te stellen in een toekomst die hem ideaal zou lijken. Een toekomst waarin hij zich tevreden zou voelen met hoe alles gaat. Zowel in zijn persoonlijke leven als op school. ***Deze droom over de ideale toekomst is de fundering waar de rest van het programma op zal zijn gebouwd. Er zal aandacht worden besteed aan hoe deze ideale toekomst zou kunnen worden bereikt en welke doelen moet worden gesteld om deze droom mogelijk te maken.*** Met doelen bedoelen we concrete dingen die moeten veranderen, specifieke waardigheden die geleerd of verbeterd moeten worden of concrete acties die moeten worden ondernomen. Als dit helder is geworden, zal een keuze worden gemaakt voor het doel dat het meest wenselijk is.

2. Voordelen

Welke voordelen zal dat voor jou hebben en welke voordelen zal dat voor anderen hebben. Het kiezen van een doel wordt een stuk gemakkelijker als duidelijk is wat de voordelen van het bereiken van dat doel zijn. Hoe langer de lijst van voordelen, hoe wenselijker het doel. Door je voor te stellen wat alle mogelijke positieve consequenties van het bereiken van het doel zijn voor jou en voor anderen wordt het doel steeds aantrekkelijker en waardevoller.

3. Support

Welke vrienden of klasgenoten of leerlingen hier bij ons op school kunnen jou helpen jouw doel te bereiken? Om een doel te bereiken heb je hulp, steun en aanmoediging van andere nodig. Door een aantal mensen te vragen behulpzaam te zijn bij het bereiken van het doel, ontstaat er een gunstig klimaat voor succes. Door de supporters te informeren over het programma en het gestelde doel, en door hen uit te nodigen daaraan hun persoonlijke bijdrage te leveren, wordt de kans op succes vergroot.

4. Symbool

Welk ding, idool, foto, woord, uitdrukking of tune kan voor jouw doel symbool staan en jou helpen je aan je doel te herinneren? Veel dingen om ons heen hebben een diepere betekenis voor ons. Het is een heel menselijk aspect om dingen een symboliek toe te kennen, als een soort visuele uiting van emotionele psychologische of spirituele waarden. Het is een vorm van communicatie. Door zelf iets

te kiezen dat symbool kan staan voor een gesteld doel, geven we dat doel een concreet gezicht. Iets dat eerst alleen abstract leek en in de toekomst is dan ook in het hier en nu al een beetje bij ons.

5. Vertrouwen

Wat maakt dat jouw vrienden of medeleerlingen er vertrouwen in hebben dat jij jouw doel kunt bereiken? Zelfs als het bereiken van het doel niet zo eenvoudig lijkt, wil dat nog niet zeggen dat het onmogelijk is. Hier is het de bedoeling om nauwkeurig in kaart te brengen wat maakt dat de leerling zelf, maar ook de supporters, er vertrouwen in hebben dat het doel succesvol kan worden behaald.

6. Hulpbronnen

Welke vaardigheden of mogelijkheden heb jij die je kunt inzetten om jouw doel te bereiken. Wat voor een doel er ook moet worden gehaald, het is zelden allemaal helemaal nieuw. Veel zal al eens eerder, in andere omstandigheden zijn gedaan. Alleen is er nog niet zo bewust over nagedacht. ***Door zich van dit eerdere succes bewust te worden kan de leerling deze hulpbronnen ook actief inzetten in het huidige project.*** Bovendien geven we weer nieuwe voeding aan het vertrouwen dat het doel gehaald kan worden. Zo ontstaat een optimistische klimaat waarin niet getwijfeld hoeft te worden aan een succesvolle afloop.

7. Schalen

Waar, op een schaal van 1 tot 10, zou jij jezelf plaatsen? Als 1 betekent dat je nog niets heb gedaan om jouw doel te bereiken en 10 betekent dat je jouw doel hebt bereikt. Hier worden alle voorgaande stappen eigenlijk tegelijk in een oefening ingezet. Het is dan ook meestal bij deze stap dat de motivatie echt intrinsiek wordt. Of te wel, de motivatie komt echt vanuit de leerling zelf. Ook worden hier de acties die het doel op korte termijn dichtbij kunnen brengen, heel duidelijk. Hierover meer uitleg verderop in het boekje.

8. Actie

Wat ga je deze week doen om dichterbij je doel te komen? Deze stap wordt ook al genomen in de vorige stap, maar is dan vooral nog mentaal. Daarom wordt dit in deze achtste stap geconcretiseerd met ***echte afspraken***.

9. (Web)log

Hoe ga je jouw vooruitgang bijhouden en laten zien? Met wie ga je jouw (web)log delen? Het nauwkeurig bijhouden van de gemaakte vorderingen op weg naar het gewenste doel heeft een centrale rol in het Mission Possible programma. Om gemotiveerd te blijven gedurende het hele traject is het nodig alle signalen van vooruitgang en succes te observeren en erop te reflecteren. Natuurlijk dient dit geheel oplossingsgericht te worden gedaan door alleen te kijken naar alle positieve ontwikkelingen.

10. Tegenslag

Als het op weg naar je doel eens wat tegenzit, hoe ga je het dan aanpakken deze tegenslag te overwinnen? Gedurende het programma, waarin dus nauwgezet alle positieve ontwikkelingen worden bijgehouden, zal het vroeg of laat ook gebeuren dat er zich een tegenslag voordoet. Soms

gaan dingen nu eenmaal wat minder voorspoedig dan was gehoopt. Er kunnen zich verschillende tegenslagen voordoen en het is van het grootste belang dit van tevoren in te calculeren. Door te anticiperen op potentiële tegenslagen en afspraken te maken over hoe in zo'n geval te handelen kunnen teleurstellingen en een verlies van motivatie zoveel mogelijk worden voorkomen.

11. Succes vieren

Hoe ga je het vieren als je jouw doel hebt bereikt? Hoe laat je aan je supporters zien dat je blij bent met hun ondersteuning en hoe bedank je ze voor hun hulp? Vroeg of laat komt het moment dat de leerling voelt dat het doel is bereikt. Of dat er in ieder geval genoeg vooruitgang is geboekt om van een succes te mogen spreken en hij trots kan zijn op het bereikte resultaat. Dan is het tijd om terug te kijken, te reflecteren en te analyseren hoe dat zo is gekomen. Eindelijk is het tijd om dat succes samen met hen te vieren, hen te bedanken voor hun bijdragen aan het succesvol bereiken van het doel.

Deze 11 stappen zijn weer onder te verdelen in 5 fasen:

1. Eigenaarschap: je doel is helder en echt van jou -> stap 0, 1, 7
2. Waardevol: jouw doel moet waarde voor je hebben -> stap 2, 11
3. Vertrouwen: je hebt vertrouwen dat je het kunt bereiken -> stap 3, 4, 5, 6, 7, 11
4. Succes waarnemen: je kunt positieve ontwikkeling ervaren -> stap 7, 8, 9, 11
5. Anticiperen op tegenslag: je bent goed voorbereid op eventuele tegenslag -> stap 10

De eerste twee fasen zijn gericht op het zo helder en specifiek mogelijk krijgen van het doel en het onderkennen van de waarde. Hoe helderder en concreter het doel wordt omschreven, hoe beter. Zo wordt het stellen van onrealistische of te vage doelen voorkomen en wordt het risico te falen zo klein mogelijk gemaakt. Natuurlijk willen we dat leerlingen in alle gevallen hun eenmaal gestelde doel ook daadwerkelijk met succes bereiken. Of dat zij in ieder geval op een punt kunnen komen waarop ze met trots kunnen terugkijken op wat zij hebben bereikt in hun traject. Zodat ze weer zicht hebben op een belangrijke verbetering van hun probleem en positieve ontwikkelingen in de richting van een gewenste toekomst kunnen waarnemen. Als het doel volledig helder en heel concreet is gemaakt in deze fase, wordt het doel echt van henzelf en wordt het voor hen makkelijker te zien wat er nodig is om het doel te bereiken. Bovendien geeft het ook duidelijkheid over de voordelen die er voor de leerling zelf te verwachten zijn als ze het programma met goed gevolg afronden. De derde fase bestaat uit de stappen 3 tot en met 7 en 11, die allemaal er op gericht zijn het vertrouwen in het eigen kunnen te versterken.

Rol van de coach

Coachen houdt in dat je de leerling helpt om doelen te verwezenlijken en om ze verder te helpen ontwikkelen. **Als coach help je de ander leren.** Niet door te onderwijzen, maar door te inspireren en te ondersteunen.

“Ik zal je helpen om deuren te openen, maar je moet zelf binnengaan”

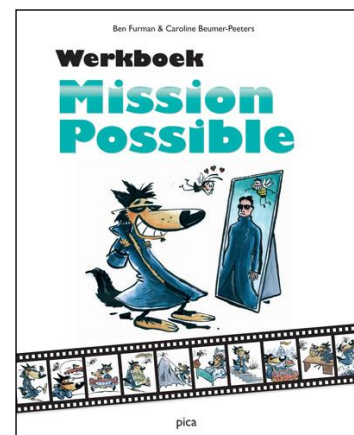
- De leerling begeleiden
- De leerling stimuleren
- De leerling motiveren
- Aandacht luisteren
- Een spiegel voorhouden
- Verdiepende vragen stellen om inzichten te geven
- Perspectieven bieden

Werkboekje

Met het werkboek kun je samen met de leerlingen de elf stappen van Mission Possible stuk voor stuk uitwerken. Deze manier van werken kan leerlingen helpen doelen te stellen en deze ook echt waar te maken. Met behulp van dit boek kunnen leerlingen hun eigen sterke punten ontdekken en leren ze er gebruik van te maken. Het ondersteunt hen bij het vinden en vasthouden van de motivatie die nodig is om dingen te bereiken.

- Ik heb voor elke leerling een werkboekje gemaakt. Zodra jij weet met hoeveel leerlingen je dit traject wilt uitvoeren, geef ik je het gelijke aantal werkboekjes. Dit werkboekje is eigendom van de leerling en je kunt afspreken dat de leerling het mee naar huis neemt of dat de leerling het in de TOM-klas laat.
- In dit werkboekje zijn alle stappen uitgewerkt. Per stap staan er vragen voor de leerling. Dat is dus ook zo handig voor jou als begeleider en dat is ook zo kenmerkend voor deze methode. Op dit moment zijn de begeleiders in de TOM-klas nog veel aan het rennen voor de leerlingen en proberen zij van alles te regelen. Bij deze methode is de begeleider coach. Dit komt ook tot uiting in de werkboekjes. Alle vragen die jij kan stellen staan er al. Het enige wat jij hoeft te doen is doorvragen, of meer de diepte in, spiegelen, of voorkauwen. Daarnaast kan je natuurlijk nog steeds je expertise gebruiken bij de begeleiding maar dan volgens de stappen en terug te leiden naar de structuur.

Uitvoering

Stap 1: Doel

Uitleg:

Mission Possible begint in de toekomst. In plaats van het als uitgangspunt nemen van de huidige situatie die nog veel te wensen overlaat, richten we ons direct op de gewenste situatie, de ideale toekomst. Zonder doel is er geen Mission Possible mogelijk.

Het kan zijn dat de leerlingen voor zichzelf geen mogelijkheden zien om hun eigen toekomst een vorm te geven, doordat er nog teleurstellingen in het verleden vers in het geheugen liggen en ze het vertrouwen hebben verloren in zichzelf. Het koesteren van toekomstdromen en het stellen van doelen om deze dromen te bereiken geeft een enorme voldoening als deze doelen stap voor stap worden bereikt. Het zelfvertrouwen groeit en zo ook het vertrouwen in de haalbaarheid van de droom.

Maak het doel op een SMART geformuleerde manier:

S <i>Specifiek</i>	M <i>Meetbaar</i>	A <i>Acceptabel</i>	R <i>Realistisch</i>	T <i>Tijdsgebonden</i>
				

Specifiek

Wees specifiek door te beschrijven hoe het behalen van het doel daadwerkelijk tot uiting moet komen. Geef antwoord op de volgende vragen: Wat ga je precies opleveren? Wat willen we bereiken? Wie is er bij betrokken? Waar gaat het gebeuren?

Meetbaar

Zorg dat het doel meetbaar is vooraf, gedurende en na het behalen van het doel. Wanneer kan je zien dat het doel behaald is? Welke resultaten moeten er behaald zijn?

Acceptabel

Voor het te behalen doel moet draagvlak zijn. Zijn anderen bereid mee te werken aan de realisatie?

Realistisch

Is het doel te behalen binnen de gestelde kaders? Staan de inspanningen in relatie met het eindresultaat? Het doel moet uitdagend zijn, maar haalbaar.

Tijdsgebonden

Wanneer gebeurt het? Wanneer moet het doel behaald zijn? Benoem start- tussendata en een einddatum. Subdoelen dragen bij aan een goed eindresultaat.

S	Specifiek	WAT?	Ik weet precies wat ik wil bereiken.
M	Meetbaar	WAARAAN?	Ik weet precies waaraan ik kan merken of het resultaat bereikt is.
A	Acceptabel	WAAROM?	Ik weet waarom ik deze doelstelling wil bereiken.
R	Realistisch	WELKE?	Ik weet welke haalbare acties ik onderneem om mijn doel te bereiken.
T	Tijdsgebonden	WANNEER?	Ik weet duidelijk wanneer ik begin en wanneer mijn doel bereikt moet zijn.

Tips en tricks:

- “Stel je eens voor.. Jij mag bepalen hoe de ideale toekomst eruit zou zien. Hoe zou je dat dan voor je zien?”
- Wanneer het antwoord niet meteen duidelijkheid geeft kan het helpen om voor te stellen het antwoord op die vraag eens *samen* te onderzoeken. Visualiseer bijvoorbeeld samen een plaatje over het ideale beeld.
- Wanneer de leerling zegt: “Ik weet het niet”, hoeft het gesprek niet vast te lopen. Probeer wat meer vasthoudend te zijn en stel je onderzoekend op.
- Stel de controle vraag: “Wat moet jij allemaal kunnen, doen of leren om jouw droom dichterbij te kunnen brengen?”
- Maak samen met de leerling een zo lang mogelijke lijst van alle te onderscheiden vaardigheden, eigenschappen en acties die moeten bijdragen.
- Vraag daarna: “Welke van de dingen die op deze lijst staan, zijn al, of al een beetje, aan het gebeuren? Welke eigenschappen bezit je al?” Je maakt de leerling bewust van wat hij al kan waardoor het doel meer bereikbaarder lijkt geworden en de droom daardoor meer realistisch is.

- De YES setting

Stel eerst in een rustig tempo een aantal vragen, waarvan je zeker weet dat het antwoord ‘ja’ oplevert. Door meer van zulke vragen te stellen aan het begin van het gesprek wordt een positieve verwachting geschapen en wordt medewerking meer vanzelfsprekend. Het is bij deze techniek van belang dat de vragensteller van tevoren absoluut zeker is van een bevestigend antwoord. Dit betekent dat er gesloten vragen gesteld moeten worden, waar de leerling automatisch een ja of nee antwoord moet geven. Door de reeks vragen af te sluiten met een vraag over positieve prestaties of eigenschappen, is direct de weg geopend voor het geven van een compliment.

Voorbeelden:

Voorbeeld 1

‘Stel je eens voor dat er vandaag vijf jaar voorbij zijn gegaan. Waar ben je dan? Je lacht, je straalt zelfs. Waarom? Wat is er aan de hand in jouw leven dat maakt dat jij zo straalt? Stel je dit eens voor en antwoord in de tegenwoordige tijd (alsof het nu gebeurt).’

Voorbeeld 2

‘Stel je voor dat ik een vlieg ben en op de bewuste datum die jij net hebt genoemd vlieg ik bij jou het raam binnen en ga ik boven de tafel op de lamp zitten. Jij en iedereen die met jou in deze kamer aanwezig zijn, lijken allemaal in een opperbste stemming te zijn. Jullie praten vrolijk over de goede dingen die er in de afgelopen week met jullie allemaal zijn gebeurd. Wat voor dingen kan ik jullie dan horen vertellen? Wat maakt dat jullie zo vrolijk zijn?’

Stap 2: De voordelen

Uitleg:

Het benoemen van de voordelen is een goede manier van begeleiding om optimaal verder te kunnen gaan als de leerling wat twijfelt of onzeker wordt.

Hoe meer voordelen er te onderscheiden zijn, hoe makkelijker het is jezelf voor het bereiken van het doel te motiveren. Hoe langer de lijst, hoe gewenster het doel.

Het werkboekje besteed hier veel aandacht aan, dus het behoeft nu nog weinig uitleg.

Tips en tricks:

- Maak een goed overzicht van alles wat er aan winst te behalen valt -> dit versterkt de motivatie
- Samen de voordelen naar voren halen maakt het nog aantrekkelijker om het doel te behalen. Logisch! Hoe meer voordelen hoe gewenster het doel
- De leerling moet het gevoel krijgen: "Het is mijn doel en het doel heeft waarde voor mij."

Stap 3: Support

Uitleg:

Lastig gedrag van kinderen leidt vaak tot isolement. Een inbedding van een goede ondersteunende sociale structuur zorgt ervoor dat de leerling er niet alleen voor staat. Een systeem waar niet alleen op kan worden terug gevallen in tijden dat het moeilijk is, maar dat er ook gedurende het hele traject is voor aanmoediging en specifieke taken en inzet.

Alles wat en iedereen die ondersteunend kan zijn aan de succesvolle ontwikkelingen gedurende het 'Mission Possible' traject kan als supporter worden ingeschakeld. Denk aan familie, vrienden, docenten, medeleerlingen en dergelijke. Maar ook een favoriet huisdier, de natuur, of overleden dierbaren. Ieder mens heeft steun, waardering en bevestiging nodig; dat is zo fijn aan het hebben van supporters.

Tips en tricks:

- Supporters moeten goed weten wat er van hun wordt verwacht
- De taken van een supporter:

Morele steun

Praktische steun

Bemoediging

Bevestiging

Waardering

Herstellen van een reputatie

Meedenken over bruikbare suggesties en ideeën

- Voor de begeleider is een belangrijke taak weggelegd in het faciliteren van een zo groot en divers mogelijke supportersclub. Daarvoor is het noodzakelijk aan deze stap de nodige tijd en aandacht te schenken

- Zorg ook voor tussentijdse evaluaties door te vragen hoe het loopt met de supporters. Is het nog effectief, doen ze wat je met ze hebt afgesproken, helpt het je etc.

- Het is mogelijk (en zeer aan te raden) om een supporter uit te nodigen. Stel aan deze persoon de vraag welke invulling hij of zij zelf graag wil even aan het supportersschap. Zo ontstaat er al meteen een samenwerking. Als de leerling een gesprek moeilijk vindt mag het ook via een brief.
- Volg goed de vragen uit het boek!

Stap 4: Symbool

Uitleg:

Symboliek is een vorm van communicatie. Een communicatie die overigens lang niet altijd visueel hoeft te zijn. Symbolen zijn heel zinvol en goed te gebruiken als hulpbron bij het ondersteunen van veranderingsprocessen.

Tips en tricks:

- Stel hiervoor de volgende vraag: “Welk ding, idool, foto, woord, uitdrukking of tune kan voor jou doel symbool staan en jou helpen om jou aan je doel te helpen herinneren?”
- Het maakt niet zoveel uit wat de leerling antwoordt als het maar duidelijk symbool staat voor hun doel. Iets wat tastbaar is heeft de voorkeur omdat dit kan werken als een geheugensteuntje.
- Het dieper in gaan op de betekenis van het gekozen symbool kan veel extra informatie opleveren over voorheen nog onbewuste motivatie.

Stap 5: Vertrouwen

Uitleg:

Een van de belangrijkste bronnen die een mens nodig heeft om met positieve verwachtingen naar de toekomst te kunnen kijken en eraan te werken deze verwachtingen te realiseren, is vertrouwen. Daarom is deze stap erop gericht dit vertrouwen te helpen hervinden.

Tips en tricks:

- “Welke redenen heb jij om te geloven dat jij je doel kunt bereiken?”
 - “Wat geeft jou het vertrouwen in jezelf?”
- Als de leerling niks weet te bedenken dan moet de begeleider proberen daar bij te helpen.
- “Heeft de vele steun uit je omgeving je ook vertrouwen gegeven?”
 - “Wat maakt dat jouw vrienden/familieleden /supporters er vertrouwen in hebben dat jij succesvol zult zijn in het bereiken van je doel?”
- In het gesprek worden de leerlingen uitgenodigd een zo lang mogelijke lijst te maken van hun redenen voor optimisme.
- “Heb je wel eens eerder in je leven problemen opgelost?”
 “Wat werkte toen, waardoor het ook lukte?”
 “Zou je dat ook in dit geval kunnen toepassen?”
 “Wat voor een vaardigheden of eigenschappen heb jij nog meer die zouden kunnen helpen?”
 “Zou je nog meer kunnen bedenken?”

- Je kunt als begeleider ook zeggen: "Ik zie dat je het heel graag wilt. Wilskracht is een heel krachtig instrument. Het is een eigenschap die niet iedereen in even grote mate bezit. Maar jij laat zien daar wel heel veel over te beschikken."

Stap 6: Hulpbronnen

Uitleg:

Hulpbronnen zijn simpel gezegd eigenlijk alle dingen die ingezet kunnen worden om een probleem op te lossen. Het zijn alle dingen waarvan we kunnen vaststellen dat ze positief kunnen worden gebruikt om het probleem te doen kantelen naar een oplossing.

Wat kunnen we allemaal verstaan onder hulpbronnen?

- Gevoelens
- Karaktereigenschappen
- Vaardigheden
- Kennis
- Ervaringen
- Uitzonderingen
- Support
- Positieve omgevingsfactoren
- Inzichten

Een negatieve eigenschap of een negatief gevoel kan bij nadere beschouwing ook een positieve wending krijgen. Door te herkaderen kunnen aanvankelijk negatief lijkende zaken plotseling de betekenis krijgen van een hulpbron. Verschillende vormen van herkaderen zijn:

1. Negatief naar positief: je bent brutaal -> je kan voor jezelf opkomen
2. Van een onveranderlijk persoonlijkheidskenmerk naar een de situatie gerelateerde factor: ik ben stom geweest -> ik heb me onverstandig gedragen
3. Van permanent naar tijdelijk: het lukt me nooit -> ik ervaar nu nog geen succes
4. Van een externe factor naar een zelf te beïnvloeden factor: hij mij altijd mij hebben -> ik heb het gevoel altijd de schuld te krijgen

Stap 7: Schalen

Uitleg:

Schalen is een makkelijke manier om inzichtelijk te maken hoe dicht het doel al is genaderd. Ook is het een goede manier om aan het begin van het proces de uitgangspositie te bepalen.

De schaalvraag kan worden ingezet voor verschillende doelen.

- "Als 0 betekent dat er nog niets is gebeurd en 10 betekent dat het doel is bereikt, waar sta je dan nu?"

Tips en tricks:

Als de leerling een getal op noemt:

- “Wat maakt dat je dit getal gekozen hebt?”
- “Het is geen ... (getallen eronder) dat is positief, hoe komt dat?”
- “Waar wil je heen? Een doel halen hoeft geen 10 te zijn. Waar wil jij uitkomen, welk getal?”
- “Stel je voor dat je even denkbeeldig op de 10 zou kunnen staan. Hoe ziet het er dan voor je uit?”
- “Wat heb je bereikt?”
- “Hoe voelt dat?”

De wondervraag:

Stel je nu voor dat je vannacht in een droom, terwijl je sliep, je doel al hebt bereikt. En als dan de volgende ochtend de wekker weer gaat en je wakker wordt, blijkt dat het echt gebeurt is. Zomaar alsof er een wonder is gebeurd.

- “Hoe zou dat zijn?”
- “Wat zou er voor jou zijn veranderd?”
- “Hoe zou jij je voelen?”
- “Wat zou je doen?”
- “Wat zou je bijvoorbeeld zeggen of denken?”
- “Wat zouden andere mensen aan jou kunnen zien wat er anders is?”
- “Hoe zouden ze daarop reageren?”

Stap 8: Actie

Uitleg:

Zodra het werkelijk tijd is voor het ondernemen van actie gericht op het dichterbij brengen van het doel, is het tijd voor concrete afspraken. Zowel voor de leerling als voor de begeleider is het concretiseren van de te nemen stappen een belangrijk moment. Nu wordt het serieus en echt. Door de afspraken samen vast te leggen in het werkboek wordt duidelijk wat en wanneer die stappen genomen worden. De leerling weet wat er van hem wordt verwacht en de begeleider weet wat hij van de leerling mag verwachten.

In het werkboekje wordt bij deze stap gevraagd naar de ideeën die de leerling zelf heeft om in kleine stapjes in een vooraf bepaalde tijd vooruit te komen. Denk hierbij aan uitdagende stappen. De begeleider kan hierbij meedenken over punten.

Zorg wel dat het haalbaar is, zo is de kans van slagen groter en dat geeft een positief gevoel.

Tips en tricks:

Probeer de stap te concretiseren:

- Wanneer ga je dat doen?
- Wanneer wil je dat bereikt hebben?
- Hoe ga je het oefenen?
- Waarin ga jij veranderen?
- Kunnen anderen iets aan je zien?
- Wat ga je concreet doen?

- Spreek dit goed af. Desnoods met een handdruk of een handtekening!

Stap 9: Log

Uitleg:

Omdat verandering onvermijdelijk is, is het aan te raden deze veranderingen vooral goed in kaart te brengen. Anders kunnen ze worden gemist en daardoor hun waarde verliezen.

Een log of een dagboek geeft een goed en zo volledig mogelijk beeld van alle grote en kleine veranderingen die plaatsvinden. Het zorgt ervoor dat er een voortdurende gerichtheid is op waarnemen en herkennen van nieuwe ontwikkelingen. Door deze gerichtheid worden zelfs hele kleine succesvolle stapjes in de richting van het gewenste doel waargenomen en gewaardeerd. Deze ontwikkelingen vormen de brandstof die het 'Mission Possible' traject voort blijven duwen.

Daarnaast geeft het de mogelijkheid om even in het proces heen en weer te bladeren. Even samen terugkijken helpt om de nieuwe afspraken, over komende acties, te structureren en dat geeft overzicht. Het bijhouden van een blog of een andere vorm van een logboek helpt om de veelal extern georiënteerde leerling uit te nodigen tot zelfreflectie.

Tips en tricks:

- Vorderingen koesteren door ze waar te nemen, ze te benoemen en ze bewust te maken, verbetert het zelfbeeld.
- Door de informatie te delen is er het voordeel dat zelf gemiste tekens van vooruitgang door anderen wel weer worden opgemerkt. Dat delen van informatie over het traject en de voortgang is voor de leerling zelf belangrijk maar ook voor de begeleider. De leerling kan dit dus ook delen met zijn of haar supporters.

Stap 10: Tegenslag

Uitleg:

Wie op weg gaat naar een doel zal vroeg of laat ontdekken dat die weg niet altijd even gladjes verloopt. Er liggen nu eenmaal stenen en kuilen op een weg. Maar door tegenslag en terugval te zien als een normaal onderdeel van de ontwikkeling, hoeft het geen afbreuk te doen aan de ontwikkeling van een gezond zelfvertrouwen en zelfbeeld. Integendeel: het kan een bijzonder positieve bijdrage leveren aan het ontwikkelingsproces. Niet alleen is men een ervaring rijker, maar je weet ook dat het van voorbijgaande aard is en geen negatieve invloed hoeft te hebben op het dichterbij komen van het doel.

Zodra de dingen anders lopen dan verwacht of gehoopt, zijn er uitdagingen die kunnen leiden tot teleurstelling en frustratie. Het risico bestaat dat je de hoop, om het doel te bereiken en de motivatie om verder de weg te vervolgen, verliest. Leerlingen zijn in de puberteit extra gevoelig voor dit soort dingen.

Vechten, vluchten of bevriezen: een zinvolle en supersnelle reactie waarbij wij in een fractie van een seconde moeten beslissen wat wij doen. De leerling kan op één van deze manieren reageren. Overtuigingen die de leerling op deze leeftijd al heeft, door alle eerdere positieve en negatieve ervaringen die hij of zij al heeft opgedaan, worden gebruikt om teleurstellende ervaringen als het ware te verklaren, te normaliseren en te verwerken. Dat doen zij dus door te vechten, te vluchten of te bevriezen. Manieren waarop je dit kunt merken:

Bevriezen:

“Zie je wel, bij mij gaat het altijd fout”

Niemand wil mijn toch helpen
Ik ben toch niets waard

Vluchten:
Ik ga wel weg ik kan toch nooit iets goed doen
Ik ga er van door.

Vechten:
Als ze aan me komen, dan sla ik er op los
Als ze shit willen, dan kunnen ze het krijgen

Tips en tricks:

- Een goede en effectieve manier is het praten over de mogelijkheid van een zich voordoen van tegenslag. Door ze op deze manier zo in te calculeren en te normaliseren kan een belangrijk tegengif zijn tegen de schadelijke effecten als teleurstelling, frustratie en demotivatie. "Shit happens!".
- Je kunt met de leerling afspraken maken over: "Wat als het misgaat..". "Welke acties worden er dan ondernomen, welke mogelijkheden zijn er om toch door te gaan, wat kunnen de supporters voor je doen."
- Mogelijke vragen die kunnen helpen:
"Hoe zou je herinnert willen worden aan je doel, als je even vergeten bent om te werken aan je vaardigheid?"
"Wat heb je nodig om weer terug te komen op de ingeslagen weg?"
"Wie of wat zouden je daarbij kunnen helpen?"
"Hoe heb je er in het verleden voor gezorgd dat je vooruitgang boekte bij het nastreven van je doel?"
- Als het gekozen doel nog steeds van toepassing is maar er niet genoeg positieve ontwikkelingen zijn ontstaan, is het de vraag of er de juiste acties zijn ondernomen. "Hebben de genomen stappen gewerkt? Of zouden we beter iets anders kunnen doen om het doel te behalen?" Op dit punt zouden supporters kunnen helpen om de zaken helder te krijgen. Zij hebben misschien goede suggesties voor acties die beter zouden kunnen werken.

Stap 11: Succes vieren

Uitleg:

Succes vieren! Op een gegeven moment is er voldoende positieve ontwikkeling te herkennen om van een succes te kunnen spreken. Het beeld van de leerling bepaalt samen met de gemaakte afspraken met de begeleider wanneer uiteindelijk van een succes kan worden gesproken.

In een eindevaluatiegesprek met de leerling kan samen worden teruggekeken naar het verloop van het traject. Samen kunnen de belangrijke ontwikkelingen die hebben bijgedragen aan het behalen van het doel onder ogen worden gezien. Het einddoel kan dus daadwerkelijk zijn behaald. Soms is het nodig dit echt samen te doen omdat jongeren kritisch zijn over hun vooruitgang en zelden tevreden zijn over zichzelf.

Dit is bij uitstek ook de gelegenheid om de supporters mee te nemen in het vieren en om ze te bedanken voor de ondersteuning tijdens het traject. Vraag aan de leerling aan wie hij of zij het succes kenbaar wil maken. “Welke personen zijn er die moeten weten dat je dit bereikt hebt?”

“Kunnen we stellen dat je het einddoel hebt behaald?”

Tips en tricks:

- Wanneer de leerling niets weet te vertellen:

- “Veel mensen stellen zichzelf een doel maar haken onderweg af. Wat heeft er tot geleid dat jij het zo goed hebt volgehouden?”
- “Welke stappen heb jij ondernomen die dichterbij je doel hebben gebracht?”
- “Hoe komt het dat je dat zo goed wist te doen?”
- “Wat heeft daarbij geholpen?”
- “Wie hebben je daarbij ondersteund?”
- “Hoe heb je de motivatie vastgehouden ook als het even tegenzat?”

- Hoe concreter het gewenste eindresultaat aan het begin van het traject, hoe gemakkelijker het is te constateren of dat resultaat ook echt behaald is.

- Niet altijd hoeft het einddoel behaald te zijn om een succes te kunnen vieren. Wanneer de inzet optimaal is geweest of wanneer de leerling voldoende ontwikkelingen heeft gemaakt kan je ook spreken van een succes. Het is juist goed om hier ook bij stil te staan en om de leerling het gevoel te geven dat het heel goed bezig is.

- Kijk na afloop samen met de leerling terug op het traject. Maak hierbij mogelijk gebruik van het bijgehouden dagboek of log. Wat waren de hoogtepunten en wat waren de dieptepunten. Wat vond je leuk en wat werkte minder goed.

- Functies van het vieren van succes:

- Het is een beloning voor het gedane werk
- Het markeert het eind van het traject
- Het markeert een nieuw begin
- Het geeft de mogelijkheid om supporters te bedanken
- Het versterkt het zelfvertrouwen
- Het maakt de leerling bewust van vaardigheden, ervaringen en eigenschappen
- Het geeft veel plezier

- Natuurlijk kan elke vorm van feestvieren worden gekozen die een leerling zelf gepast acht om het succes te markeren. Dit kan worden gedaan in overleg met de begeleider en het kan eventueel samen met de supporters. Vind een beloning die leuk is voor de leerling zodat het echt voelt als het vieren van het succes.

Valkuilen

Focussen op het probleem:

- Te veel praten over het probleem
- De oorzaak van het probleem vinden
- De schuldige vinden
- Focussen op gebreken

Taal:

- Het probleem niet goed vertalen naar de aan te leren vaardigheid
- Ingewikkeld taalgebruik
- Uitzichtloze uitleg
- Persoonlijke interpretaties van woorden en uitdrukkingen

Vooringenomen of bevooroordeeld zijn:

- Weerstand verwachten
- Slecht passende theorie toepassen
- Te veel weten

Geen platform:

- Te grote stappen
- Het probleem IN iemand plaatsen
- Proberen een onoplosbaar probleem op te lossen

Invulveld voor begeleider

Naam begeleider:

MP stap	Il. :	Il. :	Il. :	Il. :
0. Relatie met leerling				
1. SMART doel?				
Te behalen doel:				
2. Voldoende supporters?				
3. Genoemde voordelen				
4. Genoemd symbool				
5. Vertrouwen in het behalen van doel				

6. Hulpbronnen en optimisme				
7. Welke schaal? Reactie na wondervraag: (geen verandering in schaal!)				
8. Aktie				
9. Persoonlijk logboek				
10. Omgaan met tegenslag				
11. Succes vieren				

Bijlage 5 – Overige tabellen

Tabel 1.

Nulmeting ernst problematiek

Score	Aantal leerlingen	%
0	0	0
1	2	8,3
2	1	4,2
3	0	0
4	1	4,2
5	2	8,3
6	5	20,8
7	8	33,3
8	4	16,7
9	0	0
10	1	4,2
Totaal	24	100

Bij dit tabel hoort een gemiddelde van 6,1, een mediaan van 7,0 en een modus van 7. De Std. deviatie is 2,42.

Tabel 2.

Nulmeting frequentie problematiek

Beoordeling	Aantal leerlingen	%
Nooit	1	4
Zelden	0	0
Af en toe	9	38
Vaak	13	54
Altijd	1	4
Totaal	24	100

Bij dit tabel hoort een gemiddelde van 3,54, een mediaan van 4,0 en een modus van 4. De Std. Deviatie is 0,78. (1= Nooit 2= Zelden 3= Af en toe 4= Vaak 5 = Altijd)

Tabel 3.

Nameting ernst problematiek

Score	Aantal leerlingen	%
0	1	4
1	1	4
2	4	17
3	8	33
4	2	8
5	4	17
6	1	4
7	3	13
8	0	0
9	0	0
10	0	0
Totaal	24	100

Bij dit tabel hoort een gemiddelde van 3,67, een mediaan van 3,0 en een modus van 3. De Std. Deviatie is 1,88.

Tabel 4.
Nameting problematiek frequentie

Beoordeling	Aantal leerlingen	%
Nooit	2	8
Zelden	6	25
Af en toe	12	50
Vaak	3	13
Altijd	1	4
Totaal	24	100

Bij dit tabel hoort een gemiddelde van 2,79, een mediaan van 3,0 en een modus van 3. De Std. Deviatie is 0,93. (1= Nooit 2= Zelden 3= Af en toe 4= Vaak 5= Altijd)

Tabel 5.
Ervaringen leerlingen methode

Beoordeling	Aantal leerlingen	%
Ik vond de methode helemaal niet leuk	1	4
Ik vond de methode niet leuk	2	8
Ik vond de methode een beetje leuk	3	13
Ik vond de methode leuk	14	58
Ik vond de methode heel erg leuk	4	17
Totaal	24	100

Bij dit tabel hoort een gemiddelde van 3,75, een mediaan van 4,0 en een modus van 4. De Std. Deviatie is 0,99. (1= Helemaal niet leuk 2= Niet leuk 3= Een beetje leuk 4= Leuk 5= Heel erg leuk)

Tabel 6.
Verwachtingen leerlingen

Beoordeling	Aantal leerlingen	%
Nee, het is minder leuk dan ik had verwacht	3	12,5
Het is wat ik er van had verwacht	10	41,7
Het is leuker dan ik had verwacht	10	41,7
Het is veel leuker dan ik had verwacht	1	4,2
Totaal	24	100

Bij dit tabel hoort een gemiddelde van 3,38, een mediaan van 3,0 en een modus van 3. De Std. Deviatie is 0,77. (1= Minder leuk 2= Zelfde als verwacht 3= Leuker dan verwacht 4= Veel leuker dan verwacht)

Tabel 7.
Beoordeling periode methode

Beoordeling	Aantal leerlingen	%
Veel te lang	0	0
Te lang	2	8,3
Precies goed	19	79,2
Te kort	3	12,5
Veel te kort	0	0
Totaal	24	100

Bij dit tabel hoort een gemiddelde van 3,04, een mediaan van 3,0 en een modus van 3. De Std. Deviatie is 0,48. (1= Veel te lang 2= Te lang 3= Precies goed 4= Te kort 5= Veel te kort)

Tabel 8. Beoordeling leerlingen werkboekje

Beoordeling	Aantal leerlingen	%
Ik vond het werkboekje helemaal niet leuk/handig	1	4,2
Ik vond het werkboekje niet leuk/handig	1	4,2
Ik vond het werkboekje een beetje leuk/handig	3	12,5
Ik vond het werkboekje leuk/handig	14	58,3
Ik vond het werkboekje heel leuk/handig	5	20,8
Totaal	24	100

Bij dit tabel hoort een gemiddelde van 3,88, een mediaan van 4,0 en een modus van 4. De Std. Deviatie is 0,95. (1= Helemaal niet leuk 2= Niet leuk 3= Een beetje leuk 4= Leuk 5= Heel erg leuk)

Tabel.9

Bruikbaarheid methode

Beoordeling	Aantal	%
Het is helemaal geen bruikbare methode		
Het is geen bruikbare methode		
Het is een bruikbare methode	5	83,3
Het is een hele bruikbare methode	1	16,7
Totaal	6	100

Bij dit tabel hoort een gemiddelde van 3,17, een mediaan van 3,0 en een modus van 3. De Std. Deviatie is 0,41. (1= Helemaal geen 2= Geen 3= Bruikbaar 4= Heel bruikbaar)

Tabel. 10

Beoordeling werkboekje

Beoordeling	Aantal leerlingen	%
Ik vond het werkboekje helemaal niet leuk/handig	0	0
Ik vond het werkboekje niet leuk/handig	0	0
Ik vond het werkboekje een beetje leuk/handig	1	16,7
Ik vond het werkboekje leuk/handig	3	50
Ik vond het werkboekje heel leuk/handig	2	33,4
Totaal	6	100

Bij dit tabel hoort een gemiddelde van 4,17, een mediaan van 4,0 en een modus van 4. De Std. Deviatie is 0,75. (1= Helemaal niet leuk 2= Niet leuk 3= Een beetje leuk 4= Leuk 5= Heel erg leuk)

Tabel. 11
Aanbevelingen

Beoordeling	Aantal leerlingen	%
Nee ik zou het totaal niet aanbevelen	0	0
Nee ik zou het niet aanbevelen	1	16,7
Ik zou het misschien aanbevelen	1	16,7
Ik zou het wel aanbevelen	3	50
Ik zou het heel erg aanbevelen	1	16,7
Totaal	6	100

Bij dit tabel hoort een gemiddelde van 3,67, een mediaan van 4,0 en een modus van 4. De Std. Deviatie is 1,03. (1= Totaal niet
2= Niet 3= Misschien 4= Wel 5= Heel erg)